

Postoje dnešní mladé generace k Romům a Vietnamcům

Jitka Zezulová

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jitka ZEZULOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Postoje žáků ZŠ k národnostním a etnickým menšinám**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretických východisek pro praktickou část práce (vyjasnění pojmů postoj, předsudek, stereotyp; připravenost českého školství na integraci menšin aj.).

Provedení kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu.

Přijetí odpovídajících závěrů.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ŠIŠKOVÁ, T. a kol. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8.

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1999. ISBN 80-7067-952-2.

NAVRÁTIL, P. a kol. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-410-9.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jakub Hladík**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **13. února 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. května 2009**

Ve Zlíně dne 13. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 10.5.2009

Herulom
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena na postoje mladé generace k příslušníkům romské a vietnamské menšiny. V teoretické části uvádím vysvětlení některých základních pojmů, které se vztahují k této problematice. Dále se věnuji stručné charakteristice Romů a Vietnamců a nakonec vzdělávání těchto menšin v České republice. V praktické části uvádím výsledky mého výzkumu, zaměřeného na zjištění postojů k těmto menšinám a porovnání z hlediska pohlaví a místa bydliště.

Klíčová slova: postoj, romská menšina, vietnamská menšina

ABSTRACT

This bachelor work is centred on attitudes of young generation to the members of Gypsy and Vietnamese minority. In theoretical part I present explanation of some basic notions, which relate with this subject. Further I discuss brief parameters of Gypsy and Vietnamese nationality and at the end the education Gypsies and Vietnamese in Czech republic. The practical part includes the results of my pedagogic research aim at find out the attitudes to these minorities and comparison of attitudes in viewpoint sex and place of residence.

Keywords: attitudes, Gypsy minority, Vietnamese minority

Poděkování: Chtěla bych touto cestou poděkovat Mgr. Jakobovi Hladíkovi za pomoc, cenné rady a odborné vedení a také mému příteli Daliborovi za podporu při psaní mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
1.1 POSTOJE	12
1.1.1 Funkce postojů	13
1.1.2 Základní vlastnosti postojů	13
1.1.3 Vývoj postojů	14
1.2 PŘEDSUDEKY A STEREOTYPY.....	14
1.3 ETNIKUM, ETNICITA, ETNICKÁ IDENTITA, ETNOCENTRISMUS	15
1.4 NÁROD, NÁRODNOST, NÁRODNOSTNÍ MENŠINA	16
1.5 RASA, RASISMUS	17
2 MENŠINY V ČR	19
2.1 ROMSKÁ MENŠINA.....	19
2.1.1 Kdo je Rom?	19
2.1.2 Sociální vyloučení Romů	19
2.1.3 Odlišnosti mentality Romů a jejich původ.....	21
2.2 VIETNAMSKÁ MENŠINA	22
2.2.1 Odlišné Vietnamské zvyky.....	22
2.2.2 Banánové děti.....	23
3 VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ CIZINCŮ	25
3.1 CIZINCI V ČESKÝCH ŠKOLÁCH	25
3.2 INTERKULTURNÍ ROZDÍLY V PROCESECH VZDĚLÁVÁNÍ	26
3.3 ROMSKÉ DÍTĚ V ČESKÉ ŠKOLE	27
3.4 VIETNAMSKÉ DÍTĚ V ČESKÉ ŠKOLE	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 PROJET VÝZKUMU	30
4.1 DRUH VÝZKUMU	30
4.1.1 Výzkumná metoda.....	30
4.1.2 Pojmový aparát.....	31
4.2 CÍL VÝZKUMU	31
4.3 HYPOTÉZY.....	31
4.3.1 Výzkumný problém.....	32
5 DESKRIPTIVE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	34

5.1	SROVNÁNÍ POSTOJŮ PODLE POHLAVÍ RESPONDENTŮ	34
5.2	SROVNÁVÁNÍ POSTOJŮ PODLE MÍSTA BYDLIŠTĚ	42
5.3	SROVNÁVÁNÍ POSTOJŮ PODLE ROZSAHU KONTAKTU S MENŠINOU	50
5.4	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ A OVĚŘOVÁNÍ HYPOTÉZ	58
ZÁVĚR		61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		62
SEZNAM GRAFŮ		64
SEZNAM TABULEK		65
SEZNAM PŘÍLOH		67

ÚVOD

Soužití většinové společnosti a etnické nebo národnostní menšiny není vždy jednoduché, někdy bohužel dokonce konfliktní. Ve městě, kde žiji, je nejvíce zastoupena romská a vietnamská menšina a nedá se tvrdit, že by soužití s ostatními občany bylo ideální a bezproblémové. Během praxe, kterou jsem absolvovala na sociálním odboru městského úřadu, a i v situacích běžného života, jsem se často setkávala s problematikou romské a vietnamské menšiny, žijící v okolí. Setkávám se s různými názory a postoji k těmto dvěma menšinám a to mě také vedlo k výběru tohoto tématu pro mou bakalářskou práci.

Cílem mé práce je poskytnout (ne vyčerpávající) informace o romské a vietnamské menšině a postojích mladé generace k těmto menšinám.

Teoretická část se zabývá vymezením základních pojmů s tématem souvisejících, dále se krátce věnuji charakteristice romské a vietnamské menšiny a v závěru zmiňuji některá specifika při vzdělávání Romů a Vietnamců na českých školách.

V praktické části zkoumám postoje žáků devátých tříd k Romům a Vietnamcům, a zda jsou rozdíly v těchto postojích z hlediska pohlaví a místa bydliště.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V této kapitole se věnuji definování pojmů, jež úzce souvisí s tématem mé bakalářské práce.

1.1 Postoje

Podle Vágnerové (2004) jsou postoje definovány jako přetrvávající získané dispozice k určitému hodnocení a z toho vyplývajícímu chování v různých situacích. Postoj vyjadřuje vztah k určité oblasti reality, a proto ovlivňuje způsob, jakým ji člověk vnímá a hodnotí, jaké v něm vyvolává emoce, jaký pro něj má význam a smysl a jak na ni bude s největší pravděpodobností reagovat. Vyjadřuje stabilnější vztah a z něho vyplývající tendenci k určitému způsobu chování. Lze je chápat jako odvozenou motivační dispozici, tj. předpoklad k aktivaci příslušného motivu. Postoje obvykle vycházejí ze základní hodnotové hierarchie jedince. Vyznačují se určitým stupněm stálosti a různou mírou intenzity. Postoj lze zaujmout k čemukoli, včetně sebe sama.

Jak uvádí Atkinson aj. (2003) podle sociálních psychologů postoje obsahují kognitivní, afektivní a behaviorální složku. Například při výzkumu negativních postojů k menšinám sociální psychologové rozlišují mezi negativními stereotypy (negativní přesvědčení o skupině a vnímání skupiny – kognitivní složka), předsudky (negativní pocity vůči menšině – afektivní složka) a diskriminací (negativní činy proti menšině – behaviorální složka). Podle některých teoretiků postoje zahrnují pouze kognitivní a afektivní složku, podle jiných obsahují pouze afektivní složku. Přes odlišné definice se všichni zabývají vzájemnými vztahy mezi přesvědčením, pocity a chováním.

Postoje mohou mít různou vnitřní konzistenci, tj. míru souladu jednotlivých složek. Dílčí složky postoje mohou být v různých vzájemných vztazích, ale člověk má přirozenou tendenci udržet, resp. dosáhnout přijatelné vnitřní konzistence svých postojů. Pokud by bylo rozumové a emoční hodnocení v rozporu, postoj by mohl po určitou dobu kolísat, ale nakonec by s největší pravděpodobností jedna ze složek, obvykle ta emoční, převládla (Nakonečný, 2004).

1.1.1 Funkce postojů

Postoje slouží ke snadnější orientaci ve světě, jeho porozumění a uspořádání prožívaného světa do přehledné a předpověditelné struktury. Umožňují snáze kategorizovat informace, které člověk získává a dát jim určitý význam. Orientace pomocí postojů umožňuje zjednodušeně hodnotit realitu, odlišit žádoucí a nežádoucí jevy, usnadňuje volbu vhodného a eliminaci nevhodného chování. Postoje dodávají jistoty v řešení různých problémů. Vyplynávají z nich základní modely chování, které jsou společností nebo sociální skupinou, k níž člověk patří, považovány za vhodné a tudíž předem schválené. Mnohé postoje slouží k regulaci chování, ve shodě s hodnotami a normami dané společnosti, z nichž tyto postoje vycházejí. Postoj jako prostředek autoregulace přispívá k sociální integraci jedince. Postoje mohou mít ochrannou funkci, mohou sloužit jako obrana před nepříjemnými pocity, před nejistotou i ztrátou sebeúcty. Např. negativní hodnocení někoho, kdo člověku ublížil, mu umožňuje udržet si psychickou rovnováhu a potřebnou sebeúctu. Základem mnoha postojů je potřeba zachování vnitřní vyrovnanosti, takový smysl má např. obecný odmítavý postoj k bohatým a vlivným lidem. Podobný význam může mít sdílení názorů a postojů s ostatními lidmi, slouží jedinci jako zdroj jistoty a potvrzení správnosti jeho orientace (Nakonečný, 2004).

1.1.2 Základní vlastnosti postojů

Základními vlastnostmi postojů jsou dle Nakonečného(1998):

- komplexnost (postoj má kognitivní, emotivní a snahové komponenty),
- konzistence (uvedené komponenty se vyznačují větší či menší soudržností, vzájemně se podporují, jsou v tom případě konzistentní, resp. Disonantní, např. když negativní smýšlení o někom je současně spojeno s jistou mírou obdivu nebo uznání vůči téže osobě),
- konsonance trsu postojů (postoje vytvářejí určité kategorie, resp. trsy, které se mohou vyznačovat jistou mírou konsonance postojů, jež takový trs tvoří, např. postoje vůči vládě nebo vůči náboženství apod. – má-li někdo např. pozitivní postoj vůči náboženství, nemusí mít nutně také pozitivní postoj vůči církvím, může mít antiklerikální postoj, ale má-li tento postoj, nemůže mít kladná vztah např. k církevnímu

školství, pokud jej má, je to disonantní; uplatňují se tu ovšem více psychologické než logické vztahy),

- rezistence postoje vůči změně (centrální a extrémní postoje jsou vůči vlivům působícím na jejich změnu odolnější),
- intenzita postoje (každý konkrétní postoj může být chápán jako pozice v určitém kontinuu od extrémně kladného přes neutrální až k extrémně zápornému hodnocení; největší intenzitou se vyznačují extrémní postoje, verbálně vyjadřované např. jako „naprosto souhlasím“, „rozhodně ano“, „umělé potraty musí být bezpodmínečně zakázány“ apod.).

1.1.3 Vývoj postojů

Postoje se vytvářejí sociálním učením, přejímáme je od jiných lidí, zejména od těch, kteří jsou pro nás nějak emočně významní nebo jsou považováni v dané oblasti za autoritu. Děje se tak nápodobou nebo identifikací. Ale stejně tak se může určitý názor zafixovat podmíněním, např. častou prezentací kriminální aktivity příslušníků romského etnika dochází k posílení negativního postoje k Romům. Lidé snadno přejímají postoje převažující v sociální skupině, k níž patří a s níž se identifikují. Postoj se ovšem může vytvořit i na základě vlastní zkušenosti. Pozitivní či negativní emoce, které různé zážitky vyvolávají, posilují určitý postoj. Např. Úspěšnost mění postoj k tomuto druhu činnosti jinak než selhání. Emoční prožitek bývá silnějším prostředkem ke vzniku a zachování určitého postoje než pouhé racionální hodnocení. Významnou determinantou, ovlivňující rozvoj různých postojů, jsou potřeby. V průběhu jejich uspokojování se vytváří určitý vztah k objektům, které umožňují jejich saturaci, nebo ji naopak znemožňují (Vágnerová, 2004).

1.2 Předsudky a stereotypy

Podle Průchy (2006) jsou předsudky z psychologického hlediska zvláštní hodnotící postoje. Jejich specifickou vlastností je to, že jde o postoje předpojaté – to znamená, že se neopírají o objektivní znalosti osob či jevů, k nimž se vztahují, nýbrž jsou to subjektivní úsudky, většinou emočně nasycené. V případě předsudků lidé prostě věří něčemu, co se dozvěděli od jiných osob, i když si mohou být vědomi, že dané hodnocení nemusí platit všeobecně.

„Stereotypy jsou mínění o třídách individuí, skupinách nebo objektech, která jsou v podstatě šablonovitými způsoby vnímání a posuzování toho, k čemu se vztahují; nejsou produktem přímé zkušenosti individua, jsou přebírány a udržují se tradicí“ (Nakonečný In Průcha, 2004, s. 67).

Stereotypy a předsudky mají stejnou psychologickou podstatu: Jsou to představy, názory a postoje, které určití jednotlivci či skupiny osob zaujímají k jiným skupinám nebo k sobě samým (autostereotypy). Tyto názory a postoje jsou relativně stabilní, jsou přenášeny mezi generacemi a jsou obtížně zaměnitelné (Průcha, 2004).

Běžné jsou předsudky vůči příslušníkům etnických a rasových skupin, kdy se předpojaté názory zobecňují na všechny příslušníky určité skupiny. Např. jsou to předsudky mnoha Čechů typu „Romové kradou“ nebo „Němci jsou agresivní“ apod. Problém je v tom, že existuje jistá spojitost mezi tím, když mají někteří lidé předsudky vůči jiným skupinám a možností (nikoliv jednoznačným výskytem!), že se budou vůči těmto skupinám chovat diskriminačně. Předsudky bývají zvláště rozšířené a vyhocené v těch zemích, kde žijí příslušníci rasově, jazykově, či nábožensky výrazně odlišných populací. Kromě toho ale odborníci v interkulturní psychologii konstatují, že etnické či rasové předsudky se vyskytují u všech národů a etnických skupin, byť v různé míře (Průcha, 2006).

1.3 Etnikum, etnicita, etnická identita, etnocentrismus

Výraz „etnikum“ pochází z antické řečtiny, v níž *ethnos* znamenal „kmen, rasa, národ“, což mimochodem dokládá, že teorie o etnické diferenciaci lidstva mají velmi staré kořeny (Průcha, 2006).

„Etnikum je skupina lidí, kteří mají společný původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu. Souhrnně lze říci, že každé etnikum se vyznačuje svou vlastní etnicitou“ (Průcha, 2006, s. 29).

Pojem etnicita označuje kulturní praktiky a názory určité skupiny lidí, které ji odlišují od ostatních. Příslušníci takovéto skupiny se považují za kulturně odlišné od jiných skupin ve společnosti, která je taky tak vnímá. Existuje řada charakteristik, jimiž se etnické skupiny mohou vzájemně odlišovat; nejčastěji však jde o jazyk, dějiny, původ (ať skutečný nebo domnělý), náboženství a styl oblékání nebo zdobení (Giddens, 1999).

Pojem etnická identita je v podstatě shodný s pojmem etnické vědomí. Nesdale, Rooney a Smith (In Průcha, 2004) vymezují etnickou identitu jako rozsah toho, co si jednotlivec uchovává jakožto postoje, hodnoty, víru a způsoby chování ze své etnické skupiny.

Etnické vědomí je vědomí sounáležitosti s určitou etnickou skupinou na základě společně sdílených objektivních komponentů etnicity nebo rasového původu. Jako forma společenského vědomí je souhrnem názorů na původ, etnický prostor (vlast), historické osudy, postavení, úlohu a povahu vlastního etnika a na jeho místo mezi ostatními etniky (Brouček et. al. In Průcha, 2004).

Etnocentrismus, tj. posuzování jiných kultur podle měřítek naší vlastní (Giddens, 1999). Spočívá v přesvědčení, že vlastní kultura je nadřazená všem ostatním, že náš náhled na svět, naše kulturně determinované způsoby vnímání, chování, naše institute jsou jediné správné. Jinak řečeno: my jsme vlastníky univerzální pravdy, všichni ostatní, hodnoceni z perspektivy našeho společenství, se mílí. Určitá míra etnocentrismu je vlastní všem kulturám a společenstvím (varianty[online]).

1.4 Národ, národnost, národnostní menšina

Definice pojmu národ není snadná z toho důvodu, že pojmy národ a etnikum nejsou zcela přesně odděleny. Velký sociologický slovník (In Průcha, 2006) definuje národ takto: Národ je osobité a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území. K této definici se uvádějí tři typy kritérií, jimiž jsou národy vymezovány:

1. Kritéria kultury: Spisovný jazyk nebo společné náboženství nebo společná dějinná zkušenost.
2. Kritéria politické existence: Národy mají buď vlastní stát nebo autonomní postavení v mnohonárodnostním či federativním státě.
3. Psychologická kritéria: Subjekty národa sdílejí společné vědomí o příslušnosti k určitému národu.

Národnost je obvykle chápána jako příslušnost k určitému národu nebo etniku. OSN doporučuje zjišťovat národnost obyvatelstva na základě tohoto vymezení: „příslušnost ke skupině osob se společným původem, kulturou, případně jazykem, náboženstvím nebo jinou charakteristikou, které ji odlišují od ostatní populace“. Tak je tomu i v českém prostředí,

kde se kategorie národnost používá i v demografických, sociologických a školských statistikách. Je jasné, že se tu jedná o národnost buď ve smyslu „příslušnost k národnosti“ nebo „příslušnost k etniku“ – i když hranice mezi těmito významy je v konkrétních případech nejasná (Průcha, 2006).

V České republice je národnostní menšina definována zákonem o právech příslušníků národnostních menšin takto:

„Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijící na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo“ (Zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin).

Šatava (In Průcha, 2006) konstatuje, že výraz „národnostní menšina“ bývá užíván k tomu, aby bylo možno zařadit pod jeden „střešní termín“ všechny typy a kategorie etnických společenství s výjimkou národů s vlastním státem. Lze rozlišit tři typy národnostních menšin:

1. Etnika, která nemá vlastní stát.
2. Etnika sídlící na území jiného státu, než je jejich vlastní národní stát.
3. Specifické případy na rozhraní etnických/náboženských/rasových skupin (v České republice jsou to Židé a Romové).

1.5 Rasa, rasismus

Mnozí lidé se dodnes mylně domnívají, že se lidstvo dá snadno rozdělit do biologicky odlišných ras. Síla tohoto přesvědčení by nás zřejmě neměla překvapovat, protože se různí badatelé mnohokrát pokoušeli třídit národy světa podle rasového klíče; někteří rozlišovali čtyři nebo pět základních ras, jiní dokonce přes třicet. V těchto klasifikacích se však vždy našlo tolik výjimek, že se ukázaly jako nepoužitelné (Giddens, 1999).

V antropologické teorii ras se uplatňuje třídění lidstva – rasová taxonomie – převážně podle somatických znaků. Jako základní rasové skupiny (lidská plemena) jsou rozlišovány: rasa europoidní, rasa mongoloidní a rasa negroidní (Průcha, 2006).

Ve stručnosti lze rasy vymezit takto: Rasy jsou velké skupiny lidí s charakteristickými tělesnými znaky, které jsou dědičné, vytvořily se vlivem přírodního prostředí a vznikly původně v určitých geografických teritoriích: europoidní plemeno v Evropě a na Blízkém východě, negroidní plemeno v Africe, mongoloidní plemeno v Asii (Průcha, 2006).

Mezi lidmi existují zřetelné fyzické odlišnosti a některé z nich mají dědičnou povahu. Určité rozdíly se však stávají zdrojem společenské diskriminace a předsudků, zatímco jiné ne, a příčina tohoto jevu nemá nic společného s biologii. Tzv. rasové odlišnosti je proto třeba chápat jako ty projevy fyzické variability, které si příslušníci dané komunity nebo společnosti vybírají jako etnicky významné. V tomto smyslu bývají například rozdíly v barvě pleti často vnímány jako významné, zatímco odlišná barva vlasů nikoli. Rasismus lze definovat jako předsudek založený na sociálně významných fyzických rozdílech. Rasista je člověk, který je přesvědčen, že někteří jedinci jsou v důsledku takto definovaných rasových rozdílů nadřazení nebo méněcenní (Giddens, 1999).

„Příslušníci každé rasové skupiny vnímají a uvědomují si specifické vlastnosti své vlastní skupiny a odlišnosti ve vlastnostech jiných rasových skupin. Toto historicky dlouhodobé vnímání rasových odlišností vedlo k vytvoření poměrně stabilních sociálněpsychologických stereotypů a postojů. Je to přirozený, a nikoli pouze negativní jev. Rasismus je souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje pouhé vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiné rasy, jež se projevují v diskriminaci, v agresivním chování (verbálním nebo fyzickém)“ (Průcha, 2004, s. 64).

Průcha (2004) také dodává, že nelze ztotožňovat rasismus s pocitem sociální distance nebo nízké oblíbenosti příslušníků jedné rasy u příslušníků jiné rasy – to by pak asi většina obyvatel planety musela být prohlášena za rasisty.

2 MENŠINY V ČR

V této kapitole se věnuji stručné charakteristice romské a vietnamské menšiny v České republice.

2.1 Romská menšina

2.1.1 Kdo je Rom?

Podle zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, a ve znění pozdějších předpisů, je Romem pouze ten kdo se přihlásí k romské národnosti. Příslušnost k romství však neznamená jen svobodnou vůli jedince přihlásit se k Romské národnosti, ale souvisí úzce s kulturou, tradicemi minority, se způsobem života s mírou schopnosti společenské flexibility a s mírou možností poskytnutých většinovou společností pro začlenění do majority.

Při posledním sčítání lidu v roce 2001 se k romské národnosti přihlásilo necelých 12 tisíc osob, hrubý odhad se však pohybuje mezi 150-300 tisíci osob (Český statistický úřad).

Občané České republiky, kteří přísluší k romské etnické skupině žijící u nás, většinou nemají potřebu deklarovat své romství přihlášením se k romské národnosti při sčítání lidu, přesto však udržují romskou kulturu a z generace na generaci si předávají národní tradice a mateřský jazyk.

2.1.2 Sociální vyloučení Romů

Sociální vyloučení je proces (nebo stav), který určité jednotlivce, rodiny, případně skupiny či celá lokální společenství (komunity) omezuje v přístupu ke zdrojům, které jsou potřebné pro participaci na sociálním, ekonomickém, i politickém a občanském životě společnosti. Tento proces (stav) má mnoho příčin. Patří mezi ně chudoba, nízké příjmy, diskriminace, nízká míra vzdělanosti, zdevastované životní prostředí, často také etnická příslušnost. Prostřednictvím tohoto procesu jsou lidé odštěpeni na významnou periodu v životě od institucí a služeb, sociálních sítí a rozvojových příležitostí, které má k dispozici většina obyvatel ve společnosti (Navrátil, 2003).

Barša (In Hladík, 2006) hovoří o trojím vyloučení Romů na okraj České společnosti.

1. Občansko-politické vyloučení – Romové bývají terčem rasistických útoků (verbálních i fyzických). Pouliční rasismus zastoupený např. hnutím skinheads byl v první polovině devadesátých let 20. století doplněn o rasismus na úrovni politického uskupení a v Poslanecké sněmovně byla zastoupena strana (SPR-RSČ), které šířila nesmyslné a mnohdy nebezpečné rasistické ideje. Obraz médií byl donedávna zkreslován zdůrazňováním problematických aspektů soužití s Romy na straně jedné a malou pozorností k příčinám těchto problémů na straně druhé. Stát a politický systém jsou identifikovány s majoritní společností a Romové se s nimi nespokojují – chápou se jako občané druhé kategorie a cítí se vyloučení z demokratického veřejného života. V našich politických stranách je zastoupeno příliš málo Romů na to, aby dokázali upozorňovat na problémy, které je tíží.
2. Kulturní vyloučení – přestože po roce 1989 bylo na poli kulturní integrace Romů uděláno mnoho pozitivního, stále to není dost, abychom nemohli mluvit o trvajícím kulturním vyloučení Romů. České učebnice základního a středního školství (v duchu etnocentrismu) neobsahují žádné informace o Romech (ovšem také ani o jiných etnicko-kulturních skupinách žijících na našem území). U romských dětí se vedle bariéry kulturní, tzn. absence žádoucích návyků a nepřipravenost na školní typ komunikace a disciplíny, objevuje také bariéra jazyková. V romských rodinách se už málo mluví pravou romštinou, nemluví se ale ani česky, nýbrž jakousi směsicí romštiny a češtiny. Romové jsou tedy schopni se v českém prostředí domluvit na určité základní úrovni, na abstraktnější a náročnější školní komunikaci to však mnohdy nestačí. Jedno z řešení se jeví v podobě přípravných ročníků pro romské předškoláky, kde by se jejich jazykový handicap měl snižovat. Právě nízká vzdělanostní úroveň romské populace je jedna z významných příčin jejich kulturního vyloučení.
3. Sociálně-ekonomické vyloučení – Romové patří s ohledem na příjmy, vzdělání, kvalifikaci, bydlení, charakter a rozsah spotřeby k nejnižší sociální vrstvě obyvatelstva. Vzhledem k velikosti obvyklé rodiny pak systém sociálních dávek v 90. letech 20. století výrazně demotivoval Romy vůči zaměstnaneckému poměru. Romové žijí převážně v obecních bytech nižší kategorie, často s nevyhovujícími hygienickými podmínkami a obývanými nepřiměřeným počtem osob. Určitá část Romů není schopna se adaptovat na styl bydlení samozřejmý pro většinovou společnost.

2.1.3 Odlišnosti mentality Romů a jejich původ

Romové se od majority liší v mnoha směrech, ať už jazykem, hodnotami, kulturou, odlišným vzhledem, historií, rodinnými vztahy, jiným způsobem život. Tyto odlišnosti jsou často důvodem napětí a nepochopení mezi nimi a ostatním obyvatelstvem. Pochopení původu těchto odlišností nám může napomoci pochopit i odlišnosti samotné (Sekyt In Šišková, 1998).

Romové pocházejí z Indie, odešli odtud před více jak tisíciletím, ještě před odchodem z Indie tam však žili po mnohá staletí a jejich jazyk, náboženské představy, kultura a normy se vyvíjely v tomto prostoru. Mnohé z toho, co nemůžeme na Romech pochopit, by nám bylo jasné už po několika dnech strávených v zemi jejich původu (Sekyt In Šišková, 1998).

Vlhké horké klima, nepřeje vytváření hmotných statků, vše podléhá rychlému rozkladu. Díky klimatu není třeba ani pevný dům, ani pevná obuv, ani teplý oděv. Dům na indické vsi vypadá dodnes podobně jako v době, kdy zde Romové žili – střecha z palmového listí, stěny z nepalovaných cihel a rohoží. Přehodnoťme svůj podiv nad tím, že Romové přidělené byty „vybydlí“. Zkusme si představit, kolik návyků jsme si museli za generace předků osvojit, abychom uměli bydlet. Lidé v tropech do svých domů chodí jen spát, vše ostatní dělají venku. Tak i Romové, i když už dávno nežijí v tropech, pokud je jen trochu slušné počasí, vasedávají venku nebo bloumají ve skupinách městem. Často tak vzniká optický dojem, že je jich mnohem více, než jich ve skutečnosti je. Potraviny v indickém horku a vlhku, v ovzduší plném hmyzu přenášejícího nakažlivé choroby, jsou již po několika hodinách od uvaření životu nebezpečné. Proto se dodnes i v této hladové zemi vyhazují. Také Romové, i když mají doma ledničku, potraviny neohřívají, ale nesnědené vyhazují (Sekyt In Šišková, 1998).

Romové kdysi žili životem kočovníků, kočovník nemá čas vytvářet si pověst, on musí udělat dojem. Že naplní všechna očekávání, že zklame všechny ty, co mu uvěřili, to už není tak důležité. Svou dobrou pověst potřebuje pouze mezi těmi, kteří putují s ním. A ti na něm nechtějí, aby vždy dodržel slovo dané cizím, chtějí na něm, aby se postaral o svou rodinu a dodržoval skupinové normy, které jsou často velice odlišné od norem lidí, mezi nimiž se kočovníci pohybují. Udělat dojem je důležité a Romové jsou dodnes mistry v udělání dojmu, kdyby jim nepředcházela jejich pověst, jistě by snadněji procházeli životem (Sekyt In Šišková, 1998).

Romové jsou proti Evropanům vybaveni úžasnou empatií. Snad i proto nám dokážou říkat to, co chceme slyšet, a nezabývají se až tolik tím, je-li to pravda. Zatímco pro nás je pravda výpovědí shodnou s objektivní skutečností, tedy kategorií formálně logickou, pro Romy je kategorií morální. Pravda je to, za co dám ruku do ohně, a to se často nemusí shodovat s objektivní skutečností (Sekyt In Šišková, 1998).

Romové po staletí putovali po Evropě, ale jejich putování nebyli kočováním řemeslníka, ale útekem před drastickými zákony a nelítostnými soudy. Léta jsme jim nedovolili se usadit a pak jsme jim to neméně necitlivě nařídili. Můžeme se divit dnešním Romům, že se nehlásí ke své romské národnosti? Moderní historie (komunistický režim se skutečnou genocidou Romů, zákaz kočování, „rozptyl Cikánů“, přerazování dětí do zvláštních škol bez ohledu na intelektové schopnosti) vedla ke vzniku vlastností, které s Indy nesdílejí; jsou to nedůvěra, podezřívavost, nenávisť a neochota. Můžeme se divit? (Sekyt In Šišková, 1998).

2.2 Vietnamská menšina

O Vietnamcích stále v české společnosti přetrvávají stereotypní představy. Vietnamce si spojujeme nejčastěji s tržnicemi, kde prodávají levné výrobky z Asie. Trhovci bývají terčem posměchu a je paradoxní, že nejčastěji těch, kteří na tržnici nakupují velmi často. Nedá se předpokládat, že by počet Vietnamských občanů u nás klesal, spíše naopak. Je proto důležité, aby obě strany postupně překonávaly bariéry ať už jazykové, názorové, kulturní aj. protože jen tak je to do budoucna udržitelné pozitivní a kvalitní soužití (Hladík, 2006).

2.2.1 Odlišné Vietnamské zvyky

- **Pozdrav.** V souvislosti s dálněvýchodní tradicí se nejprve zdraví muž, poté žena. Chce-li Vietnamec při seznámení se s důležitou osobou, které si váží, projevit svoji úctu vůči ní, stiskne dotyčnému podávanou ruku a na okamžik ji podrží v dleních obou svých rukou.
- **Úsměv.** Vietnamci se velmi často usmívají nebo nahlas smějí, a to i v situacích, kdy Evropanovi není jasné, proč se dotyčný směje, a leckdy to považuje za nepřiměřenou reakci. V okamžiku, kdy Vietnamec neví „kudy kam“, přesně nerozumí, co se po něm chce, nebo je v dané situaci velmi nejistý, začne se usmívat, případně nahlas smát. Málokdo z Evropanů si však uvědomí, že právě jedná s Asiatickem a tak je konflikt na dosah ruky.

- **Jak můžete ztratit tvář.** Vietnamským tradicím zcela odporuje otevřená kritika jednotlivce před kolektivem: ta se považuje za nejkrutější trest zaměstnavatele vůči zaměstnanci. Proto tedy, když zjistíme, že si s Vietnamcem nerozumíme v některé věci, je důležité, abychom se s ním setkali mezi čtyřma očima a celý problém mu vysvětlili a konkrétně mu navrhli, jak lze danou situaci řešit. Budete-li problém nejprve ventilovat před ostatními zaměstnanci, dotyčný Vietnamec před nimi „ztratí tvář“.
- **Stolování.** Obecně známým faktem je, že ve Vietnamu se jí tyčinkami. Když tyčinkami pojídáte z misky rýži, stane se nejen vám, ale i Vietnamcům, že zrnka rýže spadnou na stůl a zašpiní ubrus. A tak se postupem času vyvinul následující zvyk: chutná-li vám předložené jídlo a pojídáte-li ho s chutí, dejte to najevo hostiteli tím, že zašpiníte ubrus. A hlavně nakonec nechejte v misce trochu rýže, znamená to, že už jste sytí. Pokud byste totiž vyjedli rýži do posledního zrnka, znamená to, že máte ještě hlad, a hostitel vám musí předložit další chod, nebo vám do misky přidat rýži. Se stolováním souvisí také mlaskání, jímž Vietnamec dává najevo okamžitou pochvalu kuchaři či hostiteli. Jí se pomalu, přitom se hovoří a člověk se snaží relaxovat. Na některé evropské potraviny nejsou Vietnamci ze své vlasti zvyklí, jedná se především o mléko a mléčné výrobky, které Vietnamcům páchnou, ale především jim způsobují zažívací potíže.
- **Co Vietnamce překvapuje na české společnosti.** Především to, že rodinu zpravidla chápeme jako vztahy mezi rodiči a dětmi, někdy i prarodiči a vnuky, ale jen málokdy jako vztahy s bratřenci, tetičkami a strýčky, že se se vzdálenými či vzdálenějšími příbuznými málo navštěvujeme a zpravidla k nim máme stejný vztah jako k známým.
- **Vzdělání.** Vietnamská společnost si odedávna vážila učitelů a vzdělaných lidí vůbec. Přestože nikdy v historii nebyli učitelé výborně placeni, vždy se těšili velmi dobrému společenskému postavení, a to platí dodnes (Šišková, 1998).

2.2.2 Banánové děti

V souvislosti s vietnamskou komunitou je nutné zmínit i fenomén tzv. banánových dětí. Jedná se o děti vietnamských imigrantů, kteří se narodili v ČR nebo zde žijí od malička.

Převzali již mnoho hodnot a styl života z české společnosti a mají často mnohem blíže ke svým českým vrstevníkům než ke svojí, tradičně založené, vietnamské komunitě a rodině. Mladí Vietnamci jsou na rozdíl od většiny svých rodičů velmi dobře integrováni do většinové společnosti. Důsledkem jsou však velké generační rozdíly, se kterými se současná vietnamská komunita (výrazně založená na rodině) musí potýkat. Největším problémem místních Vietnamců tedy v současnosti bývají právě vznikající problémy uvnitř rodiny, které pramení z jazykové a hluboké kulturní bariéry. „To znamená, že je-li vietnamská rodina v ČR obecně ohrožena krizí, může to značně destabilizovat i celou vietnamskou komunitu, která bude možná muset v budoucnosti hledat jiné mechanismy svého fungování“ (Blafková, 2009).

3 VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ CIZINCŮ

3.1 Cizinci v českých školách

Přítomnost dětí cizinců v českých školách je novým jevem, který k nám začal pronikat ve větším měřítku až po roce 1989. Většina současných učitelů a ředitelů škol – až na nejmladší věkovou skupinu – prožila svá školní léta v době, kdy se cizinci ve školách vyskytovali jen zřídka. Proto tito učitelé většinou nemají s doby svého mládí vlastní zkušenosti z interakce se spolužáky - cizinci a nyní se při realizaci multikulturní výchovy mohou opírat jen o eventuálně nabyté odborné kompetence (Průcha, 2006).

Skutečnost, že se v českých školách vzdělává zhruba 40 000 dětí a dospívajících z rodin cizinců a že jejich počet v posledních letech vzrůstá, je také důsledkem dobrého legislativního zabezpečení. Cizinci v české republice mají v oblasti vzdělávání stejná práva a povinnosti jako občané České republiky, pokud splňují požadavky příslušných právních norem. Základní legislativní normou je Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) 4. 561/2004 Sb. Tento zákon vymezuje v §20 vzdělávání cizinců takto (zde zkráceně):

- Osoby, které nejsou státními občany České republiky a pobývají oprávněně na jejím území, mají přístup k základnímu, střednímu a vyššímu odbornému vzdělání za stejných podmínek jako občané České republiky.
- Tyto osoby, které se stávají žáky a studenty příslušné školy, musí prokazovat oprávněnost svého pobytu řediteli školy.
- Osoby se státní příslušností členského státu Evropské unie mají stejný přístup ke vzdělávání a školským službám jako státní občané České republiky.
- Pro žáky, kteří jsou dětmi osoby se státní příslušností členského státu Evropské unie a kteří plní povinnou školní docházku, zajistí krajský úřad ve spolupráci se zřizovatelem školy
 - a) Bezplatnou přípravu k jejich začlenění do základního vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám těchto žáků,

- b) Podle možností ve spolupráci se zeměmi původu žáka podporu výuky mateřského jazyka a kultury země původu, která bude koordinována s běžnou výukou v základní škole.
- Krajský úřad zajistí přípravu pedagogických pracovníků, kteří budou uskutečňovat vzdělávání podle právě uvedeného bodu (a).

Jak je ze školského zákona patrné, vzdělávání cizinců v českých školách je v principu zajišťováno dobře, i když realizace těchto legislativních předpisů není dosud dokonalá. To se týká hlavně posledního ustanovení o přípravě pedagogických pracovníků pro vzdělávání cizinců. Na českých pedagogických fakultách tato příprava doposud neprobíhá (Průcha, 2006).

3.2 Interkulturní rozdíly v procesech vzdělávání

Podle Průchy (2004) existují významné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi ve výsledcích vzdělávání, tj. ve vědomostech, dovednostech a postojích žáků a studentů. V čem ale spočívají příčiny těchto edukačních rozdílností? Především jde o kulturně zakotvené postoje žáků k učení a k sebehodnocení vlastní školní úspěšnosti. Jeden z nejprůkaznějších výzkumů se týká rozdílů ve vyučování matematiky v japonských, čínských a amerických školách (Stegler a Pary, In Průcha, 2004). Autoři tvrdí, že rozdíly ve vzdělávacích výsledcích se projevují již v nižším školním věku a že mají základ v kulturních odlišnostech. Provedli rozsáhlý výzkum, v němž byly registrovány činnosti jak žáků, tak učitelů, přitom byly shledány nejvýznamnější kulturní rozdíly:

- Odlišná je především organizace vyučování, japonští a čínští žáci tráví mnohem více času na práci v hodinách matematiky než žáci v USA.
- Odlišná je práce učitelů v hodinách.
- Odlišný je také komunikační styl učitelů.

Role interkulturních faktorů pro vzdělávání je v zahraniční psychologii intenzivně zkoumána. Naproti tomu u nás je tato problematika zatím opomíjena, přestože její důležitost je zřejmá a bude vyvstávat stále naléhavěji (Průcha, 2004).

3.3 Romské dítě v české škole

Neuspokojivý stav vzdělávání Romů vychází z různých sociálních a historicky podmíněných důvodů. Velký počet romských dětí dosahuje jen nejnižšího stupně vzdělání. Mnoho jich je i nadále v základních školách praktických (dříve zvláštních). Aby byl zastaven společenský propad romských komunit, realizují se některé vyrovnávací postupy (afirmativní akce). Tato opatření se nepovažují za pozitivní diskriminaci, vláda ČR je označuje jako vyrovnávací postupy, jsou povoleny Mezinárodní úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace, Rámcovou úmluvou o ochraně národnostních menšin. Mají vést k integraci Romů, které se dosáhne především aktivitami zaměřenými na vzdělání (Šotolová, 2008).

Současná situace

- Mateřskou školu navštěvuje minimální počet romských dětí. V důsledku toho vysoké procento těchto dětí přichází do 1. třídy základní školy nepřipraveno, což do značné míry negativně ovlivňuje školní úspěšnost. Tuto situaci pomáhají v některých lokalitách řešit přípravné třídy.
- Příprava učitelů na práci v přípravných třídách je často nesystematická, nedostatečná, chybí pedagogické zkušenosti u některých učitelů těchto tříd.
- Nedostatečná speciálně pedagogická práce s romskými žáky v oblasti specifických poruch učení a chování. S těmito dětmi se individuálně téměř nepracuje.
- Minimální využívání funkce asistenta pedagoga na 2. stupni základních škol a v oblasti ústavní a ochranné výchovy.
- Doučování sociokulturně znevýhodněných žáků je nepravidelné.
- Neexistují podpůrné třídy, případně kompenzační třídy.
- Komunikace s romskými rodinami je především při řešení problémů v chování a klasifikaci žáků.
- Je velice málo společných aktivit pořádaných ve spolupráci škol s rodiči, s romskými sdruženími a jinými institucemi v regionu.
- Sanace sociokulturně znevýhodněných rodin je dosud prováděna výjimečně.

- Jazyková bariéra u romských dětí je významným faktorem, často vede k jejich se-lhávání a následnému zařazování do speciálního školství. Odlišnost gramatická, sémanticko-lexikální romského jazyka od českého je tak podstatná, že může být ve vzdělávacím procesu příčinou neúspěchů.
- Dosud se na žádné české škole nevyučuje romský jazyk jako volitelný předmět.
- Nesystematická nebo pouze okrajová příprava učitelů na pedagogických fakultách v oblasti multikulturní výchovy, romistiky a romského jazyka (Šotolová, 2008).

3.4 Vietnamské dítě v české škole

Žáci a studenti vietnamské národnosti jsou výrazně zastoupeni mezi cizinci studujícími na českých středních a vysokých školách. To ale není vše. Vietnamští žáci a studenti patří zároveň k nejpilnějším a dosahují vynikajících výsledků. Např. jejich průměr známek na základních školách se pohybuje kolem 1,3 a na středních školách kolem 1,7. Vietnamští studenti dosahují předních příček matematických olympiád. Nejlepšího výsledku v přijímacích testech na Matematicko-fyzikální fakultu UK v loňském roce dosáhl vietnamský student atd. Zvláštní přitom je, že podobně vynikající studijní výsledky mají Vietnamci i v jiných zemích. Např. v USA podle každoročních testů měřících znalosti a dovednosti žáků středních škol dosahují Vietnamci (spolu se studenty jiných asijských zemí) lepších výsledků než Američané-běloši. Čím je to ale způsobeno? Jsou snad Vietnamci nadáni vyšší inteligencí než příslušníci jiných etnik? Nikoliv-příčina spočívá ve specifčnosti kultury Vietnamců. Vzdělání pro ně představuje vysokou životní hodnotu, a proto vietnamští rodiče vedou děti od raného věku k tomu, aby se dobře učily, aby měly respekt před učiteli, aby dosáhly co možná nejvyššího vzdělání a tím si zajistily v budoucím životě co nejlepší postavení ve společnosti. K tomuto účelu jsou vietnamští rodiče ochotni se maximálně uskrovnit, jen aby zajistili dětem kvalitní vzdělání (Průcha, 2006).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PROJET VÝZKUMU

4.1 Druh výzkumu

Pro svůj výzkum jsem zvolila kvantitativní druh výzkumu. Podle Průchy, Mareše a Walterové (2000) je kvantitativní výzkum ustálené označení (nikoli však výstižné) pro metodologii výzkumu v pedagogice a sociálních vědách, která je založena na filozofii pozitivismu (odkud je kvantitativní výzkum nazývám též „novopozitivistický“). Hlavním znakem je, že zdrojem poznání jsou pouze objektivní a co možná nejpřesnější zkoumání reality (v pedagogice edukační reality), podobně jako v přírodních vědách. Cílem výzkumu je objasňování hypotéz. Nálezy je žádoucí prezentovat tak, aby splňovaly požadavek reliability, validity reprezentativnosti výběru a pokud možno byly vyjádřeny též kvantitativními daty.

Protože jsem pro svůj výzkum zvolila metodu záměrného výběru, výsledky nemohou být zobecněny na celou populaci.

4.1.1 Výzkumná metoda

Jako metodu sběru dat jsem zvolila dotazník. Podle Gavory (2000) je dotazník způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.

Maňák a Švec (2004) uvádějí, že vytvořit dotazník je práce nesmírně časově náročná a bez malého předvýzkumu nebo konzultace s odborníky nemůžeme dotazník předložit většímu počtu respondentů, nehledě na skutečnost, že návratnost vyplněných dotazníků je vždy menší než očekáváme.

Dotazník, který jsem vytvořila, jsem tedy nejprve předložila k vyplnění pěti respondentům, a poté jsem rozhovorem s nimi zjistila, zda jsou otázky srozumitelné. Výsledky těchto dotazníků nebudou do mého výzkumu zahrnuty.

Jak uvádí Chráska (2007) mezi položky zjišťující fakta patří i otázky na demografické údaje (věk, pohlaví, zaměstnání, složení rodiny, sociální postavení apod.). Z psychologického hlediska je nejvhodnější umístit otázky na demografické údaje až na konci dotazníku.

Dotazník obsahuje celkem uzavřených 15 otázek škálového typu, z nichž prvních deset je zaměřeno na zjištění postojů, zbývajících pět položek je orientováno na zjištění faktických údajů.

4.1.2 Pojmový aparát

K popisu zkoumané reality používám tyto frekventované pojmy:

Postoj: „Postoje jsou definovány jako přetrvávající získané dispozice k určitému hodnocení a z toho vyplívajícímu specifickému způsobu chování v různých situacích, resp. Ve vztahu k nějakým objektům (Vágnerová, 2004, s. 291).“

Národnostní menšina: „Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijící na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo (Zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin)“.

Kontakt s menšinou: Kontaktem s menšinou se zde myslí to, zda se respondent setkává s menšinou ve svém okolí – ve škole, na ulici, v sousedství alespoň jednou týdně.

4.2 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké jsou postoje žáků vůči romské a vietnamské národnostní menšině a zda se postoje respondentů liší ve vztahu k pohlaví, k místu bydliště a podle rozsahu kontaktu s danou menšinou. Cílem je pro mě také ověření nebo vyvrácení mnou zvolených hypotéz.

4.3 Hypotézy

1H₀: Muži vykazují stejnou úroveň negativních postojů k Romům a Vietnamcům jako ženy.

1H_A: Muži vykazují vyšší úroveň negativních postojů k Romům a Vietnamcům než ženy.

2H₀: Žáci žijící na vesnici vykazují stejnou úroveň pozitivních postojů k Romům a Vietnamcům jako žáci žijící ve městě.

2H_A: Žáci žijící na vesnici vykazují vyšší úroveň pozitivních postojů k Romům a Vietnamcům než žáci žijící ve městě.

4.3.1 Výzkumný problém

Jaké jsou rozdíly v postojích studentů vůči romské a vietnamské národnostní menšině podle místa bydliště, pohlaví, kontaktu s menšinou?

3.4. Podmínky výzkumu, výzkumný vzorek

Dotazníkové šetření jsem provedla v lednu 2009 na ZŠ Náměstí Míru v Kojetíně, na Gymnáziu v Kojetíně, na základní škole v Klenovicích na Hané a na ZŠ Brodek u Přerova, a to vždy v devátých ročnících. Výzkumný vzorek tvořilo 98 respondentů, z toho 62 dívek a 36 chlapců. 70 respondentů bydlelo na vesnici, 28 ve městě. Na otázku, zda školu, do které respondent chodí, navštěvují i Romové nebo Vietnamci odpovědělo kladně 98 respondentů. Na dotaz, zda třídu, do které respondent chodí, navštěvují i Romové nebo Vietnamci odpovědělo 20 respondentů kladně, 78 záporně.

Složení vzorku respondentů je patrné z tabulek 1 - 4.

Tabulka 1. Složení respondentů podle pohlaví.

	ZŠ Nám. Míru	GKJ	ZŠ Klenovice	ZŠ Brodek u Přerova	celkem
muž	9	12	6	9	36
žena	11	18	17	16	62
celkem	20	30	23	25	

Tabulka 2. Složení respondentů podle místa bydliště.

	ZŠ Nám. Míru	GKJ	ZŠ Klenovice	ZŠ Brodek u Přerova	celkem
vesnice	8	29	8	25	70
město	12	1	15	0	28
celkem	20	30	23	25	98

Tabulka 3. Kontakt s menšinou ze školy.

	ZŠ Nám. Míru	GKJ	ZŠ Klenovice	ZŠ Brodek u Přerova	celkem
Romové i Vietnamci	20	0	0	0	20
jen Romové	0	30	0	25	55
jen Vietnamci	0	0	23	0	23
ne	0	0	0	0	0
celkem	20	30	23	25	98

Tabulka 4. Kontakt s menšinou ze třídy.

	ZŠ Nám. Míru	GKJ	ZŠ Klenovice	ZŠ Brodek u PR	celkem
Romové i Vietnamci	0	0	0	0	0
jen Romové	20	0	0	0	20
jen Vietnamci	0	0	0	0	0
ne	0	30	23	25	78
celkem	20	30	23	25	98

5 DESKRIPCE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Další položky odpovídající dotazníku, uspořádání podle položek dotazníku. Data, které jsem z dotazníků získala, jsem nejprve opatřila komentářem a poté znázornila v tabulkách, které obsahují absolutní a relativní četnosti získaných dat. Položky, které se týkají postojů respondentů, jsem znázornila v grafech, které se nachází pod tabulkami, a které doufám pomohou lepší představě o výsledcích mého výzkumu.

5.1 Srovnání postojů podle pohlaví respondentů

K položce jedna jsem zjišťovala, zda si respondenti myslí, že jsou tolerantní vůči národnostním menšinám. Tabulka 5. znázorňuje odpovědi na otázku: *Myslím si, že jsem tolerantní vůči národnostním menšinám.* Nejvíce respondentů souhlasilo a spíše souhlasilo, což je celkem 63 respondentů tj. 64,3%, z toho 48 (77,4%) žen a 15 (41,7%) mužů. Nesouhlasilo a spíše nesouhlasilo 24 respondentů, tj. 24,4%, z toho 6 (9,7%) žen a 18 (50%) mužů. Odpověď nevím využilo 11 respondentů, což je 11,2 %.

Tabulka 5. Tolerance vůči menšinám.

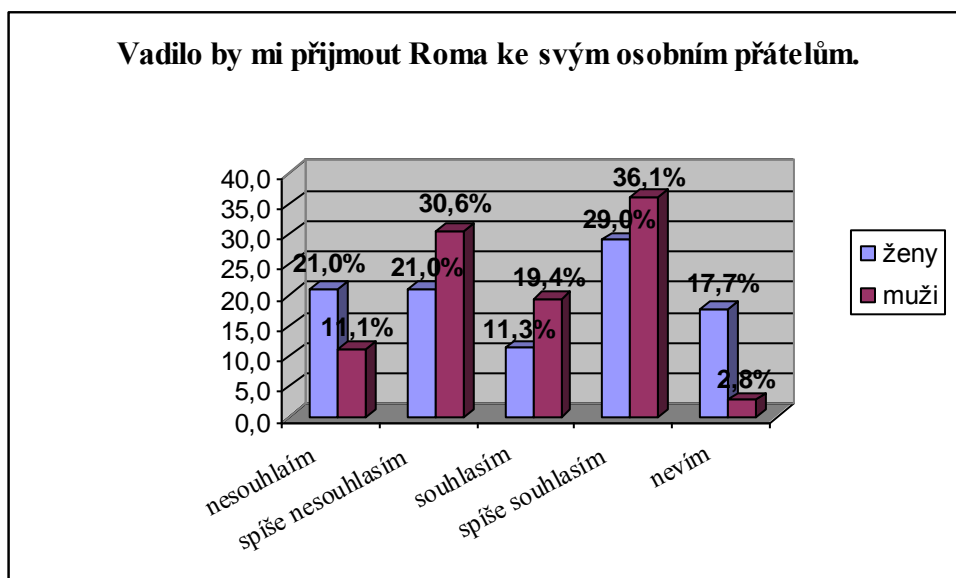
odpověď	ženy		muži		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	2	3,2	10	27,8	12	12,2
spíše nesouhlasím	4	6,5	8	22,2	12	12,2
souhlasím	19	30,6	2	5,6	21	21,4
spíše souhlasím	29	46,8	13	36,1	42	42,9
nevím	8	12,9	3	8,3	11	11,2
celkem	62	100	36	100	98	100,0

K položce dva jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Roma ke svým osobním přátelům. V tabulce 6 je vidět, že s výrokem „*Vadilo by mi přijmout Roma ke svým osobním přátelům.*“ souhlasilo 25 žen tj. 40,3% a 20 mužů tj. 55,5%. Nevím odpovědělo 12 respondentů tj. 12,2%.

Tabulka 6. Přijetí Roma jako přítele.

odpověď	ženy		muži		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	13	21,0	4	11,1	17	17,3
spíše nesouhlasím	13	21,0	11	30,6	24	24,5
souhlasím	7	11,3	7	19,4	14	14,3
spíše souhlasím	18	29,0	13	36,1	31	31,6
nevím	11	17,7	1	2,8	12	12,2
celkem	62	100	36	100,0	98	100,0

Graf 1

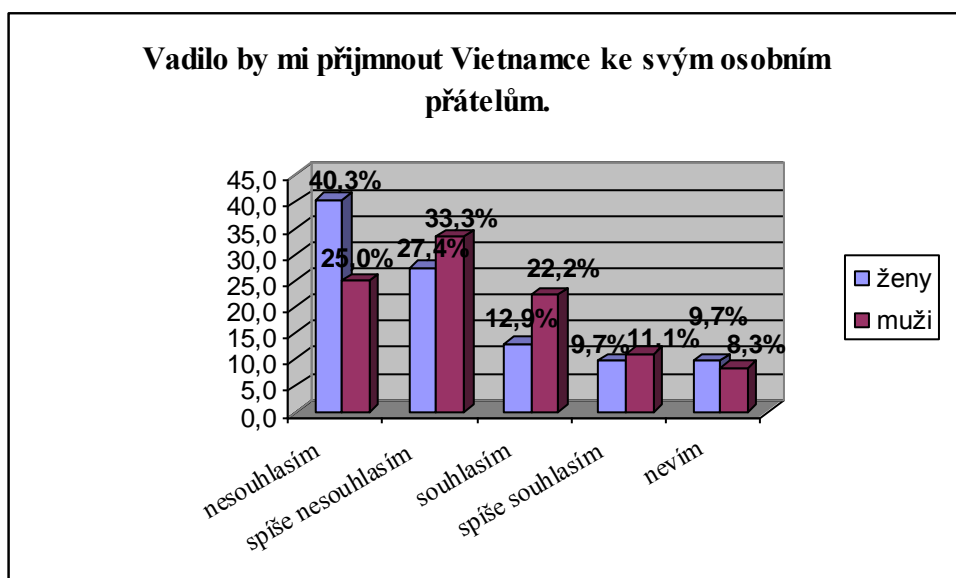

U položky číslo tři jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Vietnamce ke svým osobním přátelům. Toto by nevadilo 63 tj. 64,3% dotázaných, z toho 42 (67,7%) ženám a 21 (58,3%) mužům. Naopak 26 respondentů tj. 26,5% odpovědělo, že by jim vadilo přijmout Vietnamce ke svým osobním přátelům. Takto odpovědělo 14 (22,6%) žen a 12 (33,3%) mužů. Odpověď nevím volilo 9 respondentů tj. 9,2%.

Tabulka 7. Přijetí Vietnamce jako přátele.

odpověď	ženy		muži		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	25	40,3	9	25,0	34	34,7
spíše nesouhlasím	17	27,4	12	33,3	29	29,6
souhlasím	8	12,9	8	22,2	16	16,3
spíše souhlasím	6	9,7	4	11,1	10	10,2
nevím	6	9,7	3	8,3	9	9,2
celkem	62	100,0	36	100,0	98	100,0

Graf 2

Ve čtvrté položce jsem zjišťovala, zda respondenti mají mezi Romy nebo Vietnamci přátele. V tabulce 8 lze vidět, že souhlasilo 27 (43,6%) žen a 14 (38,8%) mužů, tzn., že mezi Romy nebo Vietnamci přátele mají. Nesouhlasilo 33 (53,2%) žen a 30 (55,6%) mužů. 4 dotázaní uvedli, že neví, zda mají mezi Romy či Vietnamci přátele.

Tabulka 8. Přátelství s Romy a Vietnamci

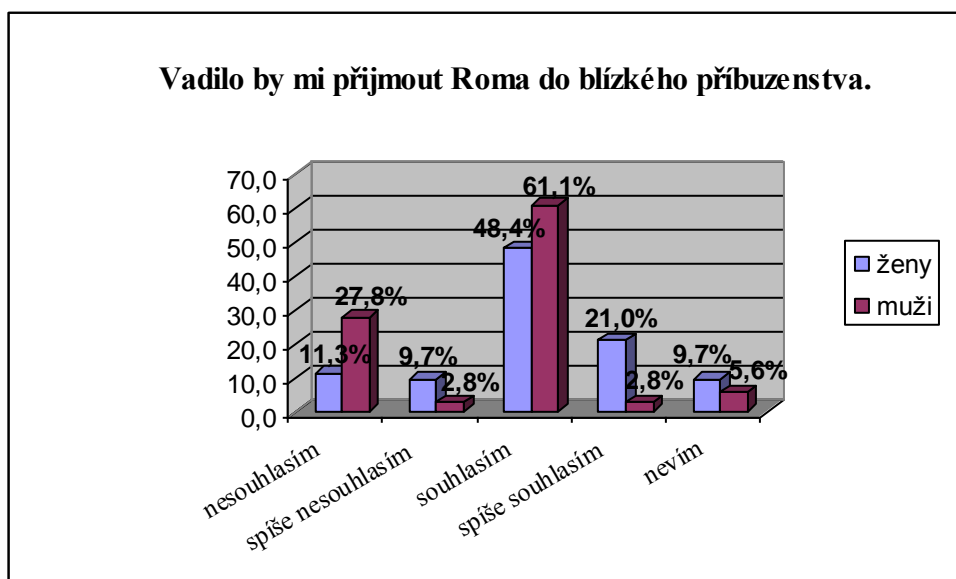
odpověď	ženy		muži		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	30	48,4	15	41,7	45	45,9
spíše nesouhlasím	3	4,8	5	13,9	8	8,2
souhlasím	15	24,2	7	19,4	22	22,4
spíše souhlasím	12	19,4	7	19,4	19	19,4
nevím	2	3,2	2	5,6	4	4,1
celkem	62	100,0	36	100,0	98	100,0

K položce pět jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Roma do blízkého příbuzenstva. Z tabulky 9. je patrné, že 43 (69,4%) ženám 23 (63,9%) mužům, by vadilo přijmout Roma do blízkého příbuzenstva. Naopak 13 (21%) ženám a 11 (30,6%) mužům by Roma přijmout do blízkého příbuzenstva nevadilo. Možnost nevím zvolilo 8 tj. 8,2% respondentů.

Tabulka 9. Přijetí Roma do blízkého příbuzenstva.

odpověď	ženy		muži		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	7	11,3	10	27,8	17	17,3
spíše nesouhlasím	6	9,7	1	2,8	7	7,1
souhlasím	30	48,4	22	61,1	52	53,1
spíše souhlasím	13	21,0	1	2,8	14	14,3
nevím	6	9,7	2	5,6	8	8,2
celkem	62	100,0	36	100,0	98	100,0

Graf 3

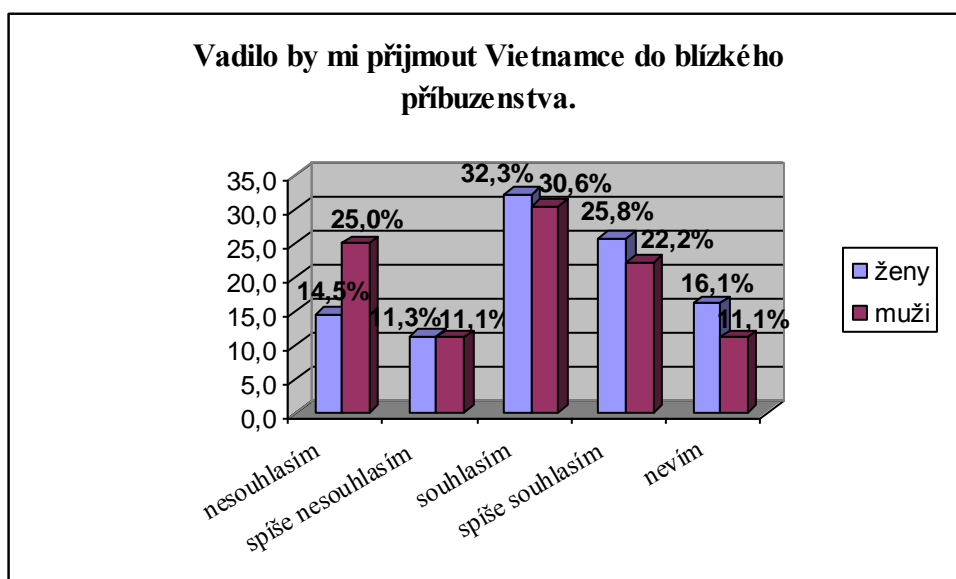

K položce šest jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Vietnamce do blízkého příbuzenstva. Z tabulky 10 vyplývá, že 29, tj. 29,6%, dotázaným by nevadilo přijmout Vietnamce do blízkého příbuzenstva, z toho 16 (25,8%) ženám a 13 (36,1%) mužům. Celkem 65 respondentům, tj. 66,1%, z toho 36 (58,1%) ženám a 19 (52,8%) mužům, by vadilo přijmout Vietnamce do blízkého příbuzenstva. Odpověď nevím zvolilo 14 tj. 14,1% dotázaných.

Tabulka 10. Přijetí Vietnamce do blízkého příbuzenstva.

odpověď	ženy		muži		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	9	14,5	9	25,0	18	18,4
spíše nesouhlasím	7	11,3	4	11,1	11	11,2
souhlasím	20	32,3	11	30,6	31	31,6
spíše souhlasím	16	25,8	8	22,2	24	24,5
nevím	10	16,1	4	11,1	14	14,3
celkem	62	100,0	36	100,0	98	100,0

Graf 4

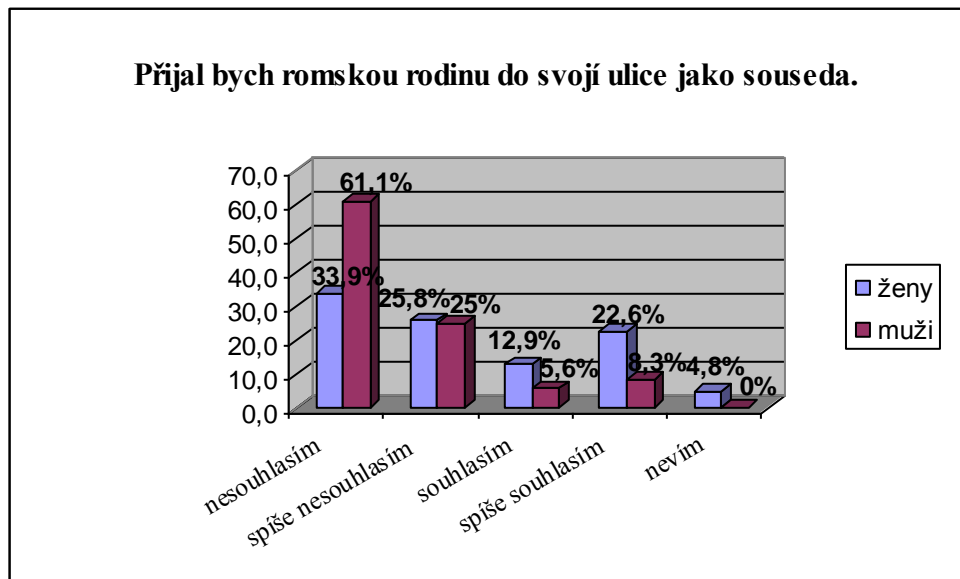

K položce sedm jsem zjišťovala, zda by respondenti přijmout romskou rodinu do svojí ulice jako souseda. Z tabulky 11 vyplívá, že nejčastější odpovědi u žen bylo nesouhlasím a spíše nesouhlasím a to ve 37 případech tj. 59,7%, tato odpověď byla nejčastější i u mužů a to v 31 případech tj. 86,1%, tzn. že by romskou rodinu jako souseda nepřijali. Naopak souhlasilo a romskou rodinu by jako souseda přijalo 22 (35,5%) žen a 5 (13,9%) mužů. Odpověď nevím volili 3 respondenti tj. 3,1%.

Tabulka 11. Přijetí romské rodiny jako souseda.

odpověď	ženy		muži		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	21	33,9	22	61,1	43	43,9
spíše nesouhlasím	16	25,8	9	25,0	25	25,5
souhlasím	8	12,9	2	5,6	10	10,2
spíše souhlasím	14	22,6	3	8,3	17	17,3
nevím	3	4,8	0	0,0	3	3,1
celkem	62	100,0	36	100,0	98	100,0

Graf 5

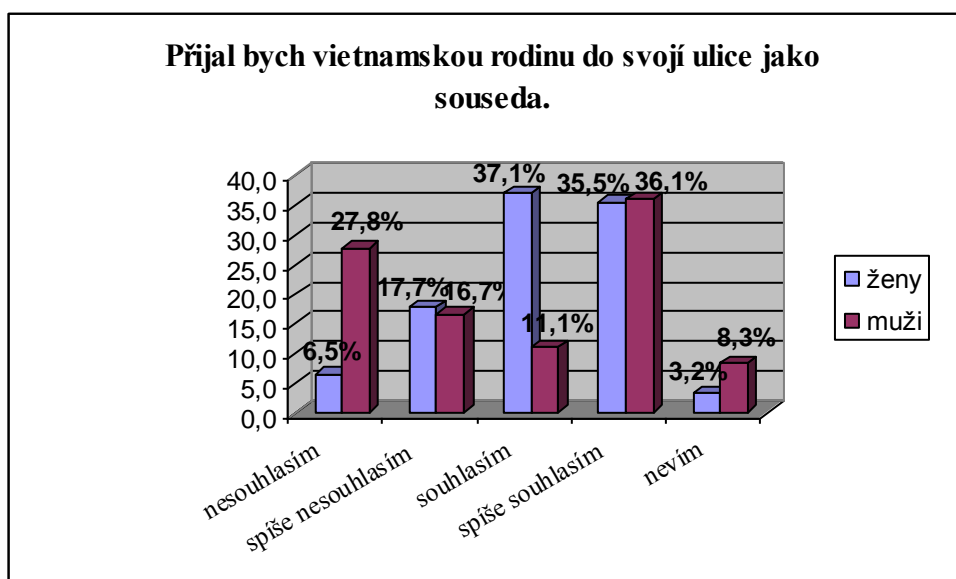

K položce osm jsem zjišťovala, zda by respondenti přijali vietnamskou rodinu do svojí ulice jako souseda. Podle tabulky 12. je zřejmé, že 45 žen tj. 72,6% a 17 mužů tj. 47,2% souhlasilo, a vietnamskou rodinu by jako souseda přijalo. Nesouhlasilo 15 žen tj. 24,2% a 16 tj. 44,5% mužů. Pro odpověď nevím se rozhodlo 5 respondentů tj. 5,1%.

Tabulka 12. Přijetí vietnamské rodiny jako souseda.

odpověď	ženy		muži		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	4	6,5	10	27,8	14	14,3
spíše nesouhlasím	11	17,7	6	16,7	17	17,3
souhlasím	23	37,1	4	11,1	27	27,6
spíše souhlasím	22	35,5	13	36,1	35	35,7
nevím	2	3,2	3	8,3	5	5,1
celkem	62	100,0	36	100,0	98	100,0

Graf 6

K položce devět jsem zjišťovala, zda si respondenti myslí, že většinová společnost diskriminuje romskou menšinu. Z tabulky 13. vyplívá, že s výrokem „Většinová společnost diskriminuje romskou menšinu“ souhlasilo 42 žen tj. 67,7% a 19 mužů tj. 52,8%. Nesouhlasilo 14 žen tj. 22,6% a 13 mužů tj. 36,1%. Nevím odpovědělo 10 respondentů tj. 10,2%.

Tabulka 13. Názor na diskriminaci romské menšiny.

odpověď	ženy		muži		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	6	9,7	10	27,8	16	16,3
spíše nesouhlasím	8	12,9	3	8,3	11	11,2
souhlasím	24	38,7	13	36,1	37	37,8
spíše souhlasím	18	29,0	6	16,7	24	24,5
nevím	6	9,7	4	11,1	10	10,2
celkem	62	100,0	36	100,0	98	100,0

K položce deset jsem zjišťovala, zda respondenti souhlasí s výrokem „Většinová společnost diskriminuje vietnamskou menšinu.“ Z tabulky 14. lze vyčíst, že nejvíce žen nesouhlasilo a to v počtu 25 respondentek tj. 40,4%. Nesouhlasím byla nejčastější odpověď i u mužů a to v počtu 22 odpovědí tj. 61,1%. Naopak souhlasilo 22 respondentek tj. 35,5% a 10 respondentů tj. 27,8%. Odpověď nevím volilo celkem 19 dotázaných tj. 19,4%.

Tabulka 14. Názor na diskriminaci vietnamské menšiny.

odpověď	ženy		muži		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	4	6,5	13	36,1	17	17,3
spíše nesouhlasím	21	33,9	9	25,0	30	30,6
souhlasím	5	8,1	4	11,1	9	9,2
spíše souhlasím	17	27,4	6	16,7	23	23,5
nevím	15	24,2	4	11,1	19	19,4
celkem	62	100,0	36	100,0	98	100,0

5.2 Srovnávání postojů podle místa bydliště

K položce jedna jsem zjišťovala, zda si respondenti myslí, že jsou tolerantní vůči národnostním menšinám. Z tabulky 15. vyplývá, že nejčastější odpovědí u respondentů z vesnice bylo souhlasím a spíše souhlasím a to v 45 případech tj. 66,2%, nesouhlasím odpovědělo 16 respondentů bydlících na vesnici tj. 23,6%. Souhlasím a spíše souhlasím byla nejčastější odpověď i u respondentů z města, takto odpovědělo 17 respondentů tj. 56,6%. Odpověď nevím zvolilo 11 respondentů tj. 11,2%.

Tabulka 15. Tolerance vůči menšinám.

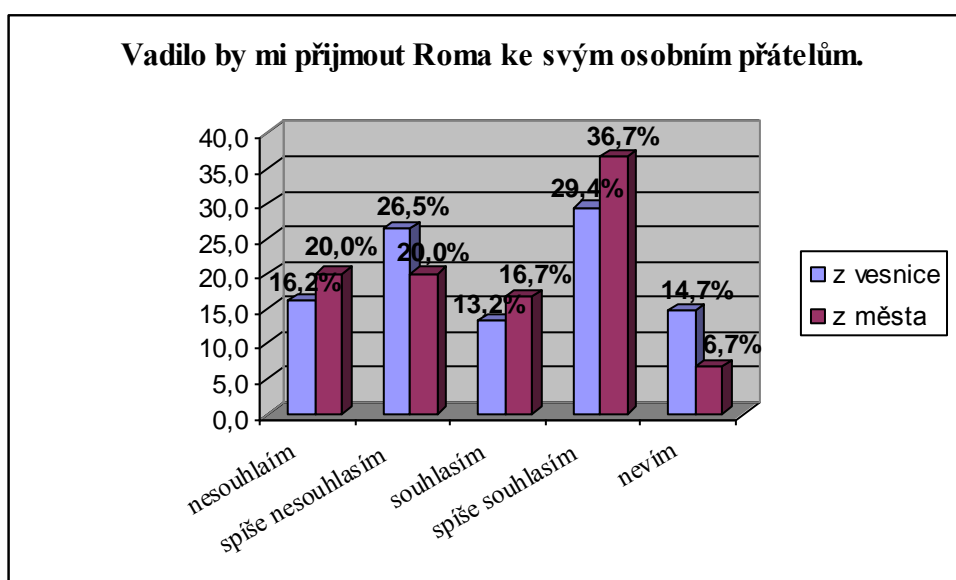
odpověď	z vesnice		z města		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	8	11,8	4	13,3	12	12,2
spíše nesouhlasím	8	11,8	5	16,7	13	13,3
souhlasím	11	16,2	10	33,3	21	21,4
spíše souhlasím	34	50,0	7	23,3	41	41,8
nevím	7	10,3	4	13,3	11	11,2
celkem	68	100,0	30	100,0	98	100,0

K položce dva jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Roma ke svým osobním přátelům. V tabulce 16. lze vidět, že s tvrzením „Vadilo by mi přijmout Roma ke svým osobním přátelům.“ souhlasilo 29 tj. 42,6% a nesouhlasilo také 29 respondentů bydlících na vesnici. U respondentů z města s tvrzením souhlasilo 16 tj. 53,4% a nesouhlasilo 12 dotázaných tj. 40%. Nevím odpovědělo 12 respondentů tj. 12,2%.

Tabulka 16. Přijetí Roma jako přítele.

odpověď	z vesnice		z města		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	11	16,2	6	20,0	17	17,3
spíše nesouhlasím	18	26,5	6	20,0	24	24,5
souhlasím	9	13,2	5	16,7	14	14,3
spíše souhlasím	20	29,4	11	36,7	31	31,6
nevím	10	14,7	2	6,7	12	12,2
celkem	68	100,0	30	100,0	98	100,0

Graf 7

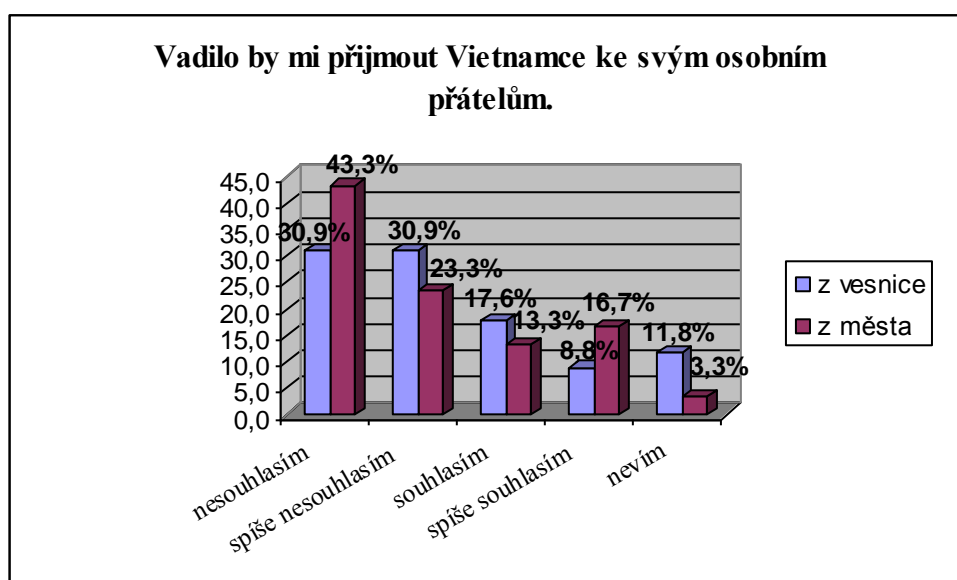

K položce tři jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Vietnamce ke svým osobním přátelům. Jak lze vidět v tabulce 17. toto by nevadilo 42 (61,8%) respondentům z vesnice a 20 (66,6%) respondentům z města. Naopak 18 (20,6%) respondentů z vesnice a 9 (30%) respondentům z města by vadilo přijmout Vietnamce ke svým osobním přátelům. Odpověď nevím zvolilo 9 tj. 9,2% respondentů.

Tabulka 17. Přijetí Vietnamce k přátelům.

odpověď	z vesnice		z města		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	21	30,9	13	43,3	34	34,7
spíše nesouhlasím	21	30,9	7	23,3	28	28,6
souhlasím	12	17,6	4	13,3	16	16,3
spíše souhlasím	6	8,8	5	16,7	11	11,2
nevím	8	11,8	1	3,3	9	9,2
celkem	68	100,0	30	100,0	98	100,0

Graf 8

K položce čtyři jsem zjišťovala, zda respondenti mají mezi Romy či Vietnamci přátele. Z tabulky 18. je patrné, že nesouhlasilo 36 (52,9%) respondentů bydlících na vesnici a 17 (56,6%) respondentů z města, tzn., že mezi Romy přátele mají. Naopak souhlasilo 29 (42,6%) respondentů z vesnice a 3 (10%) respondentů z města. 4 respondenti tj. 4,1% odpovědělo, že neví, zda mají mezi Romy nebo Vietnamci přátele.

Tabulka 18. Přátelství s Romy a Vietnamci

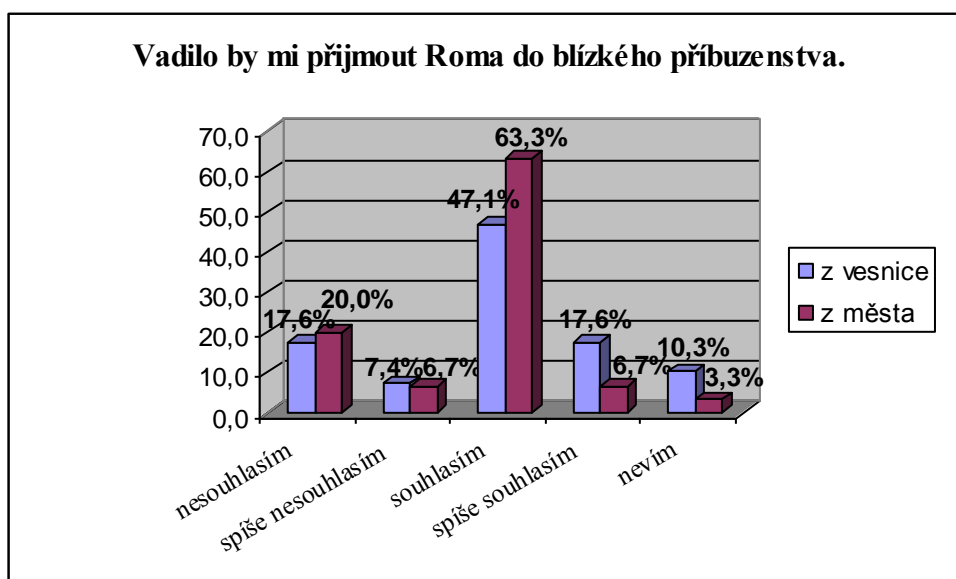
odpověď	z vesnice		z města		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	29	42,6	16	53,3	45	45,9
spíše nesouhlasím	7	10,3	1	3,3	8	8,2
souhlasím	12	17,6	10	33,3	22	22,4
spíše souhlasím	17	25,0	2	6,7	19	19,4
nevím	3	4,4	1	3,3	4	4,1
celkem	68	100,0	30	100,0	98	100,0

K položce pět jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Roma do blízkého příbuzenstva. Z tabulky 19. vyplívá, že nejčastější odpovědi u respondentů bydlících na vesnici bylo souhlasím a spíše souhlasím ve 44 případech tj. 64,7%, nesouhlasím a spíše nesouhlasím odpovědělo 17 respondentů tj. 25%. Nejčastější odpovědi u respondentů bydlících ve městě bylo také souhlasím a spíše souhlasím. Takto odpovědělo 21 tj. 70% respondentů. Nesouhlasím a spíše nesouhlasím odpovědělo 8 tj. 26,7% dotázaných. Odpověď nevím si vybralo 8 respondentů tj. 8,2%.

Tabulka 19. Přijetí Roma do blízkého příbuzenstva.

odpověď	z vesnice		z města		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	12	17,6	6	20,0	18	18,4
spíše nesouhlasím	5	7,4	2	6,7	7	7,1
souhlasím	32	47,1	19	63,3	51	52,0
spíše souhlasím	12	17,6	2	6,7	14	14,3
nevím	7	10,3	1	3,3	8	8,2
celkem	68	100,0	30	100,0	98	100,0

Graf 9

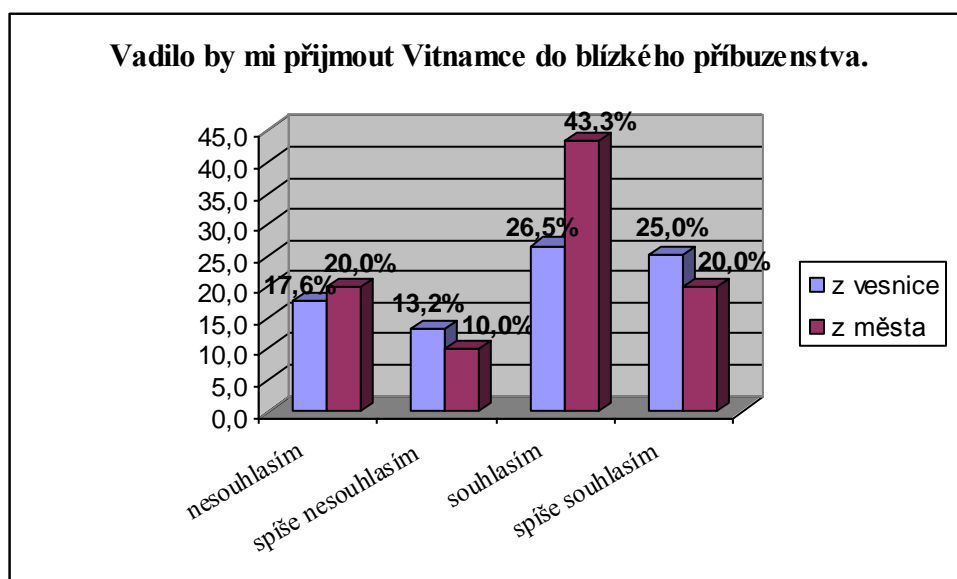

K položce šest jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Vietnamce do blízkého příbuzenstva. Z tabulky 20. vyplývá, že by to vadilo 35 (51,5%) respondentům bydlícím na vesnici a 19 (63,3%) respondentům bydlícím ve městě. Naopak toto by nevadilo 21 (20,8%) respondentům z vesnice a 9 (30%) respondentům z města. Nevím odpovědělo 14 tj. 14,3% dotázaných.

Tabulka 20. Přijetí Vietnamce do blízkého příbuzenstva.

odpověď	z vesnice		z města		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	12	17,6	6	20,0	18	18,4
spíše nesouhlasím	9	13,2	3	10,0	12	12,2
souhlasím	18	26,5	13	43,3	31	31,6
spíše souhlasím	17	25,0	6	20,0	23	23,5
nevím	12	17,6	2	6,7	14	14,3
celkem	68	100,0	30	100,0	98	100,0

Graf 10

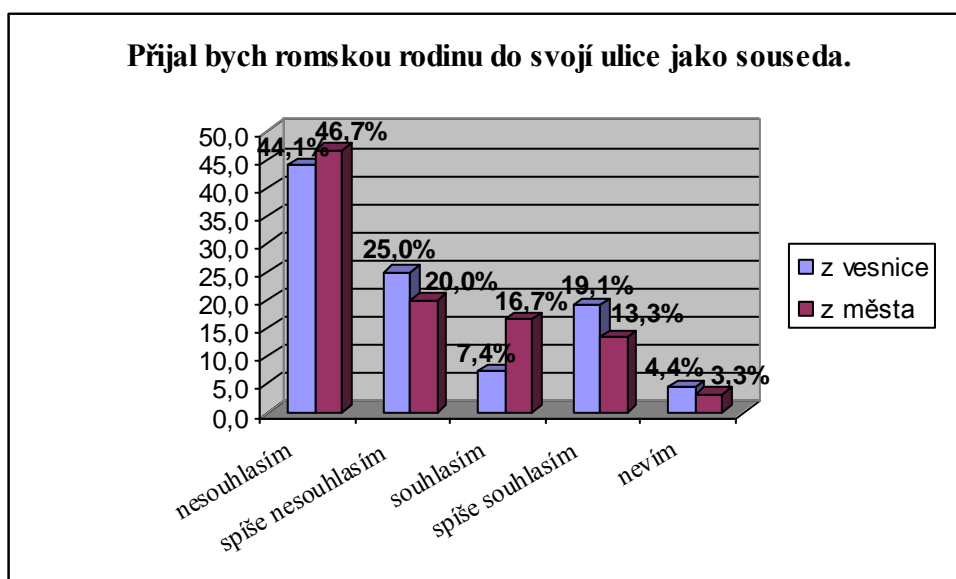

K položce sedm jsem zjišťovala, zda by respondenti přijali romskou rodinu do svojí ulice jako souseďa. Z tabulky 21. je patrné, že s výrokem „Přijal bych romskou rodinu do svojí ulice jako souseďa“ nejvíce respondentů nesouhlasilo, a to 47 tj. 69,1% respondentů z vesnice a 20 tj. 66,7% respondentů z města. S výrokem souhlasilo 18 tj. 23,5% respondentů bydlících na vesnici a 9 tj. 20% respondentů bydlících ve městě. Odpověď nevím si zvolili 4 respondenti tj. 4,1%.

Tabulka 21. Přijetí romské rodiny jako souseďa.

odpověď	z vesnice		z města		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	30	44,1	14	46,7	44	44,9
spíše nesouhlasím	17	25,0	6	20,0	23	23,5
souhlasím	5	7,4	5	16,7	10	10,2
spíše souhlasím	13	19,1	4	13,3	17	17,3
nevím	3	4,4	1	3,3	4	4,1
celkem	68	100,0	30	100,0	98	100,0

Graf 11

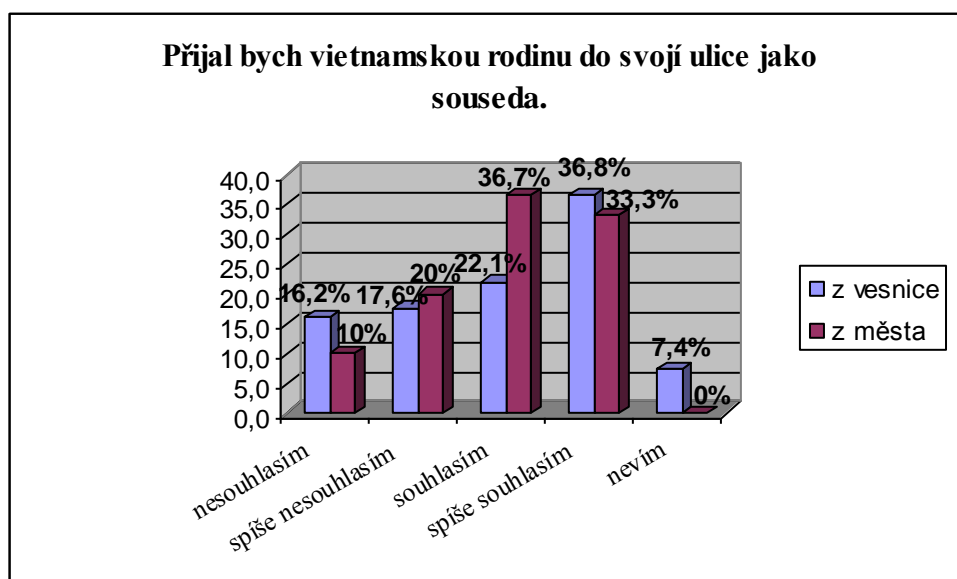

K položce osm jsem zjišťovala, zda by respondenti přijali vietnamskou rodinu do svojí ulice jako souseda. V tabulce 22. jde vidět, že souhlasím a spíše souhlasím odpovědělo 40 (58,9%) respondentů z vesnice a 22 (70%) respondentů z města. Odpověď nesouhlasím a spíše nesouhlasím zvolilo 23 (33,8%) respondentů bydlících na vesnici a 9 (30%) respondentů bydlících ve městě. Nevím odpovědělo 5 (5,1%) respondentů.

Tabulka 22. Přijetí vietnamské rodiny jako souseda.

odpověď	z vesnice		z města		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	11	16,2	3	10,0	14	14,3
spíše nesouhlasím	12	17,6	6	20,0	18	18,4
souhlasím	15	22,1	11	36,7	26	26,5
spíše souhlasím	25	36,8	10	33,3	35	35,7
nevím	5	7,4	0	0,0	5	5,1
celkem	68	100,0	30	100,0	98	100,0

Graf 12

K položce devět jsem zjišťovala, zda si respondenti myslí, že většinová společnost diskriminuje romskou menšinu. V tabulce 23. lze vidět, že 41 (60,3%) respondentů z vesnice a 20 (66,7%) respondentů z města si myslí, že ano. Naopak 20 (29,4%) respondentů z vesnice a 7 (23,3%) z města si nemyslí, že většinová společnost diskriminuje romskou menšinu. Odpověď nevím volilo 10 tj. 10,2% dotázaných.

Tabulka 23. *Názor na diskriminaci romské menšiny.*

odpověď	z vesnice		z města		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	12	17,6	4	13,3	16	16,3
spíše nesouhlasím	8	11,8	3	10,0	11	11,2
souhlasím	23	33,8	14	46,7	37	37,8
spíše souhlasím	18	26,5	6	20,0	24	24,5
nevím	7	10,3	3	10,0	10	10,2
celkem	68	100,0	30	100,0	98	100,0

K položce deset jsem zjišťovala, zda si respondenti myslí, že většinová společnost diskriminuje vietnamskou menšinu. Z tabulky 24. je patrné, že s výrokem „Většinová společnost diskriminuje vietnamskou menšinu.“ nesouhlasilo 29 (42,6%) respondentů z vesnice a 18 (60%) respondentů z města. Souhlasilo 24 (35,3%) respondentů z vesnice a 8 (26,6%) respondentů z města. Odpověď nevím si vybralo 19 (19,4%) dotázaných.

Tabulka 24. *Názor na diskriminaci vietnamské menšiny.*

odpověď	z vesnice		z města		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	10	14,7	7	23,3	17	17,3
spíše nesouhlasím	19	27,9	11	36,7	30	30,6
souhlasím	8	11,8	1	3,3	9	9,2
spíše souhlasím	16	23,5	7	23,3	23	23,5
nevím	15	22,1	4	13,3	19	19,4
celkem	68	100,0	30	100,0	98	100,0

5.3 Srovnávání postojů podle rozsahu kontaktu s menšinou

K položce jedna jsem zjišťovala, zda si respondenti myslí, že jsou tolerantní vůči národnostním menšinám. Z tabulky 25. je patrné, že s výrokem „*Myslím si, že jsem tolerantní vůči národnostním menšinám.*“ souhlasilo 9 (45%) a nesouhlasilo 8 (40%) respondentů, kteří uvedli, že chodí s Romem do třídy. Respondenti, kteří uvedli kontakt menšinou ze školy, souhlasili v 53 případech tj. 68% a nesouhlasili v 17 případech tj. 21,8%. Odpověď nevím zde zvolilo 11 respondentů tj. 11,2%.

Tabulka 25. *Tolerance vůči menšinám.*

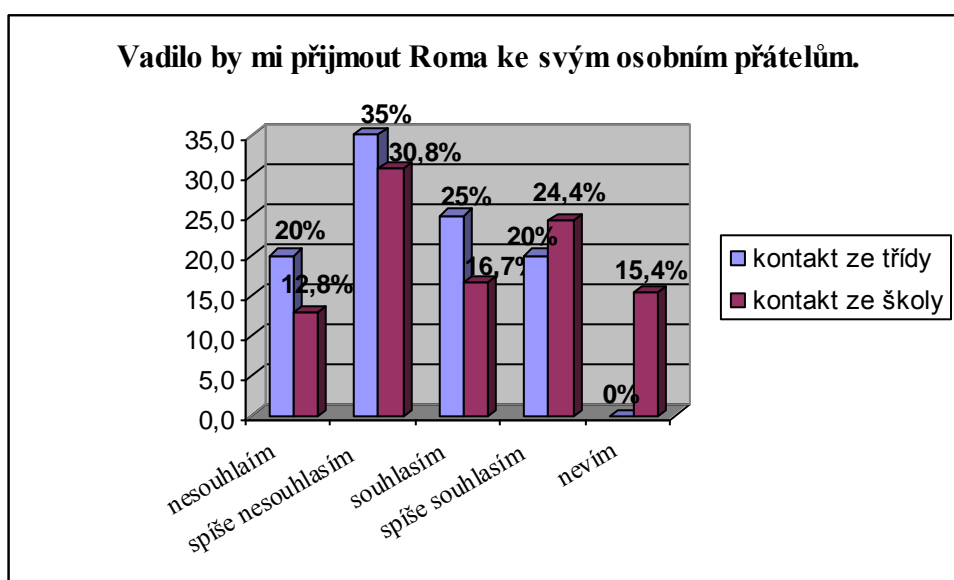
odpověď	kontakt ze třídy		kontakt ze školy		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	7	35,0	5	6,4	12	12,2
spíše nesouhlasím	1	5,0	12	15,4	13	13,3
souhlasím	4	20,0	17	21,8	21	21,4
spíše souhlasím	5	25,0	36	46,2	41	41,8
nevím	3	15,0	8	10,3	11	11,2
celkem	20	100,0	78	100,0	98	100,0

K položce dva jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Roma ke svým osobním přátelům. Z tabulky 26. vyplývá, že respondentům, kteří uvedli kontakt s menšinou ve třídě, by to nevadilo v 11 případech tj. 55% a vadilo v 9 případech tj. 45%. Respondentům, kteří uvedli kontakt s menšinou ze školy, by vadilo přijmout Roma ke svým osobním přátelům v 32 případech tj. 40,1% a nevadilo ve 34 případech tj. 43,6%. Odpověď nevím zvolilo 12 tj. 12,2% dotázaných.

Tabulka 26. Přijetí Roma jako přítele.

odpověď	kontakt ze třídy		kontakt ze školy		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	4	20,0	10	12,8	14	14,3
spíše nesouhlasím	7	35,0	24	30,8	31	31,6
souhlasím	5	25,0	13	16,7	18	18,4
spíše souhlasím	4	20,0	19	24,4	23	23,5
nevím	0	0,0	12	15,4	12	12,2
celkem	20	100,0	78	100,0	98	100,0

Graf 13

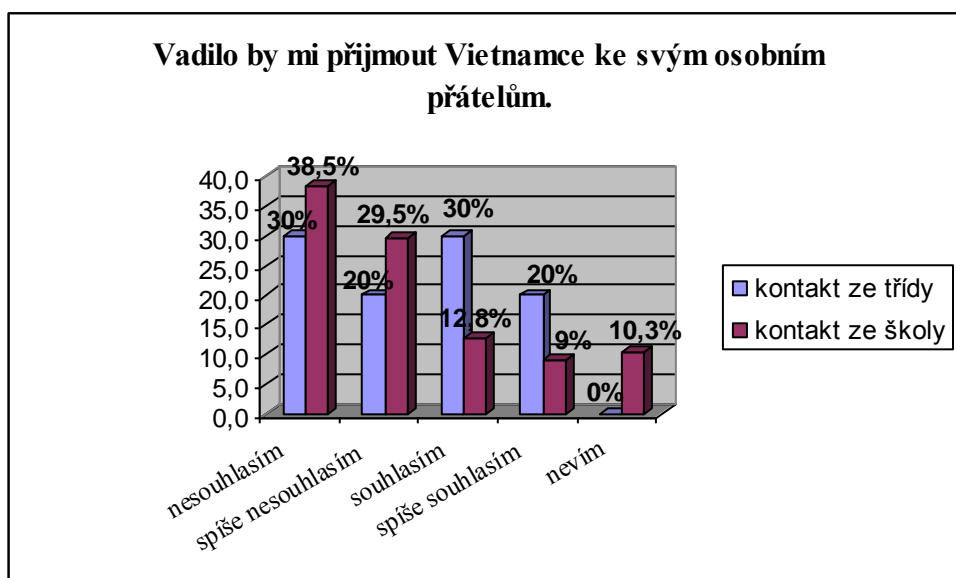

K položce tři jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Vietnamce ke svým osobním přátelům. Jak lze vidět v tabulce 27. toto by vadilo 10 (50%) respondentům a nevadilo také 10 (50%) respondentům, kteří uvedli kontakt s menšinou ve třídě. Z respondentů, kteří uvedli kontakt s menšinou ze školy, by vadilo přijmout Vietnamce ke svým osobním přátelům v 17 (21,8%) případech a nevadilo v 53 (68%) případech. Nevím odpovědělo 8 tj. 8,2% respondentů.

Tabulka 27. Přijetí Vietnamce k přátelům.

odpověď	kontakt ze třídy		kontakt ze školy		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	6	30,0	30	38,5	36	36,7
spíše nesouhlasím	4	20,0	23	29,5	27	27,6
souhlasím	6	30,0	10	12,8	16	16,3
spíše souhlasím	4	20,0	7	9,0	11	11,2
nevím	0	0,0	8	10,3	8	8,2
celkem	20	100,0	78	100,0	98	100,0

Graf 14

K položce čtyři jsem zjišťovala, zda respondenti mají mezi Romy či Vietnamci přátele. Jak je znázorněno v tabulce 28. z respondentů, kteří uvedli kontakt s menšinou ve třídě, souhlasilo 24 (70%) respondentů, tzn. že mezi Romy nebo Vietnamci přátele mají, a naopak nesouhlasilo 5 (35%) dotázaných. Z respondentů, kteří jsou v kontaktu s menšinou ve škole, uvedlo 38 (48,7%), že mezi Romy a Vietnamci přátele mají a 37 (47,5%), že mezi Romy a Vietnamci přátele nemají. Odpověď 'nevím' u této otázky zvolili 4 (4,1%) dotázaní.

Tabulka 28. Přátelství s Romy a Vietnamci.

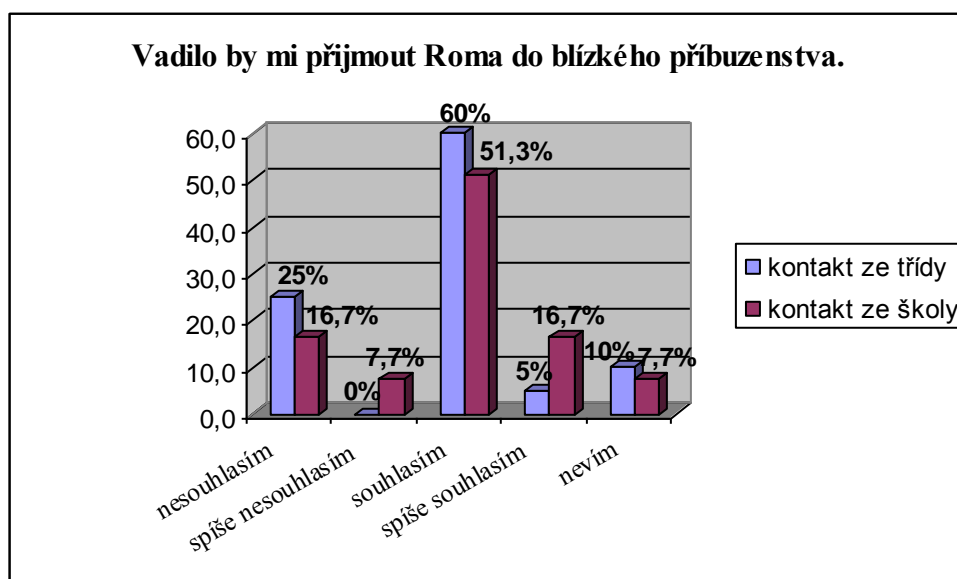
odpověď	kontakt ze třídy		kontakt ze školy		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	3	15,0	19	24,4	22	22,4
spíše nesouhlasím	2	10,0	18	23,1	20	20,4
souhlasím	12	60,0	35	44,9	47	48,0
spíše souhlasím	2	10,0	3	3,8	5	5,1
nevím	1	5,0	3	3,8	4	4,1
celkem	20	100,0	78	100,0	98	100,0

K položce pět jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Roma do blízkého příbuzenstva. Odpovědi jsou znázorněny v tabulce 29. Z respondentů v kontaktu s menšinou ve třídě odpovědělo 13 (65%) souhlasím, tzn. že by jim vadilo přijmout Roma do blízkého příbuzenstva, naopak nesouhlasilo 5 (24%) respondentů a přijmout Roma do blízkého příbuzenstva by jim nevadilo. Z respondentů v kontaktu s menšinou ve škole souhlasilo 53 (68%) a nesouhlasilo 19 (24,4%) dotázaných. Nevím odpovědělo 8 tj. 8,2% dotázaných.

Tabulka 29. Přijetí Roma do blízkého příbuzenstva.

odpověď	kontakt ze třídy		kontakt ze školy		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	5	25,0	13	16,7	18	18,4
spíše nesouhlasím	0	0,0	6	7,7	6	6,1
souhlasím	12	60,0	40	51,3	52	53,1
spíše souhlasím	1	5,0	13	16,7	14	14,3
nevím	2	10,0	6	7,7	8	8,2
celkem	20	100,0	78	100,0	98	100,0

Graf 15

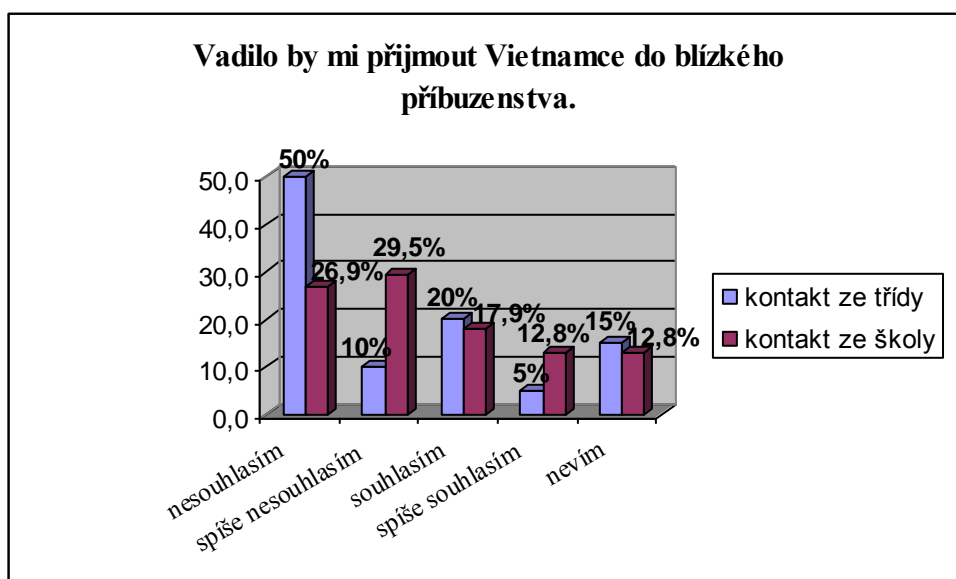

K položce šest jsem zjišťovala, zda by respondentům vadilo přijmout Vietnamce do blízkého příbuzenstva. Jak je patrné z tabulky 30. toto by nevadilo 12 (60%) a vadilo 5 (25%) respondentům, kteří uvedli kontakt s menšinou ve třídě. Z respondentů, kteří uvedli kontakt s menšinou ve škole, by nevadilo přijmout Vietnamce do blízkého příbuzenstva 44 (56,4%) respondentům, naopak toto by vadilo 24 (30,7%) dotázaným. Nevím odpovědělo 13 tj. 13,3 respondentů.

Tabulka 30. Přijetí Vietnamce do blízkého příbuzenstva.

odpověď	kontakt ze třídy		kontakt ze školy		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	10	50,0	21	26,9	31	31,6
spíše nesouhlasím	2	10,0	23	29,5	25	25,5
souhlasím	4	20,0	14	17,9	18	18,4
spíše souhlasím	1	5,0	10	12,8	11	11,2
nevím	3	15,0	10	12,8	13	13,3
celkem	20	100,0	78	100,0	98	100,0

Graf 16

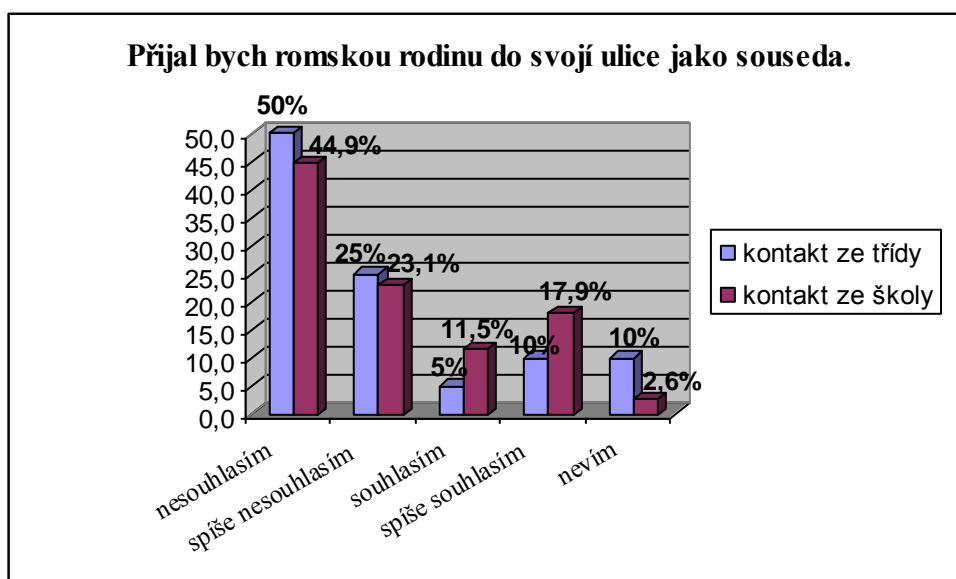

K položce sedm jsem zjišťovala, zda by respondenti přijali romskou rodinu do svojí ulice jako souseda. Z tabulky 31. Je patrné, že s výrokem „Přijal bych Roma do svojí ulice jako souseda.“ nesouhlasilo 15 (75%) a souhlasilo 3 (15%) respondentů, kteří uvedli kontakt s menšinou ve třídě. Respondenti, kteří uvedli kontakt s menšinou ve škole, nesouhlasili v 53 (68%) případech a souhlasili v 23 případech tj. 29,4%. Odpověď nevím zvolili 4 respondenti tj. 4,1%.

Tabulka 31. Přijetí romské rodiny jako souseda.

odpověď	kontakt ze třídy		kontakt ze školy		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	10	50,0	35	44,9	45	45,9
spíše nesouhlasím	5	25,0	18	23,1	23	23,5
souhlasím	1	5,0	9	11,5	10	10,2
spíše souhlasím	2	10,0	14	17,9	16	16,3
nevím	2	10,0	2	2,6	4	4,1
celkem	20	100,0	78	100,0	98	100,0

Graf 17

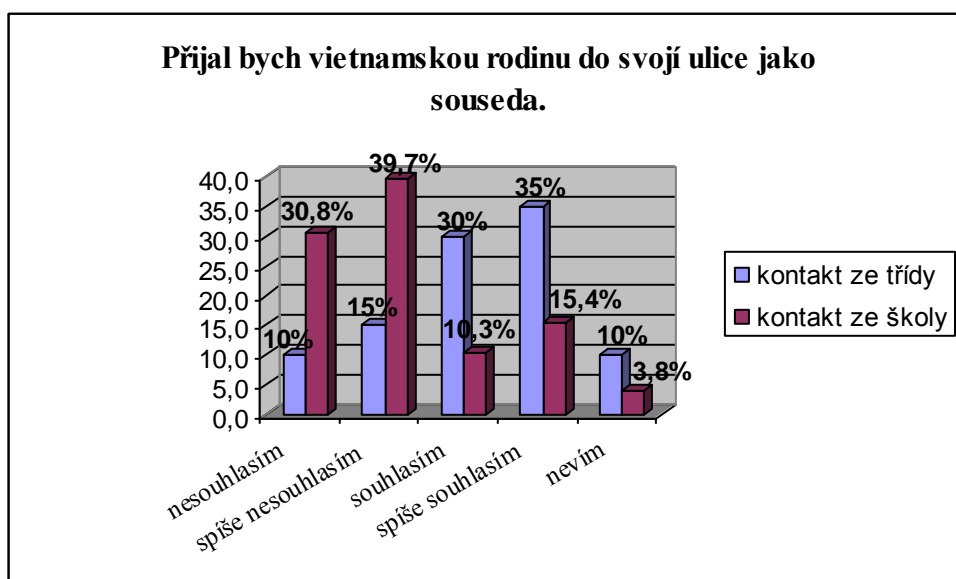

K položce osm jsem zjišťovala, zda by respondenti přijali vietnamskou rodinu do svojí ulice jako souseda. Jak lze vidět v tabulce 32. vietnamskou rodinu jako souseda by přijalo 13 tj. 65% respondentů a nepřijalo 5 tj. 25% respondentů v kontaktu s menšinou ve třídě. Respondenti v kontaktu s menšinou ve škole by vietnamskou rodinu jako souseda přijali ve 20 případech tj. 25,7% a nepřijali v 55 případech tj. 70,5%. Odpověď nevím zvolilo 5 tj. 5,1% respondentů.

Tabulka 32. Přijetí vietnamské rodiny jako souseda.

odpověď	kontakt ze třídy		kontakt ze školy		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	2	10,0	24	30,8	26	26,5
spíše nesouhlasím	3	15,0	31	39,7	34	34,7
souhlasím	6	30,0	8	10,3	14	14,3
spíše souhlasím	7	35,0	12	15,4	19	19,4
nevím	2	10,0	3	3,8	5	5,1
celkem	20	100,0	78	100,0	98	100,0

Graf 18

K položce devět jsem zjišťovala, zda si respondenti myslí, že většinová společnost diskriminuje romskou menšinu. Odpovědi jsou znázorněny v tabulce 33. S výrokem „Většinová společnost diskriminuje romskou menšinu.“ souhlasilo 10 (50%) a nesouhlasilo 6 (30%) respondentů v kontaktu s menšinou ze třídy. Dále s výrokem souhlasilo 52 (66,7%) a nesouhlasilo 21 (26,9%) respondentů v kontaktu s menšinou ze školy. Nevím odpovědělo 9 tj. 9,2% dotázaných.

Tabulka 33. Názor na diskriminaci romské menšiny.

odpověď	kontakt ze třídy		kontakt ze školy		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	4	20,0	12	15,4	16	16,3
spíše nesouhlasím	2	10,0	9	11,5	11	11,2
souhlasím	8	40,0	30	38,5	38	38,8
spíše souhlasím	2	10,0	22	28,2	24	24,5
nevím	4	20,0	5	6,4	9	9,2
celkem	20	100,0	78	100,0	98	100,0

K položce deset jsem zjišťovala, zda si respondenti myslí, že většinová společnost diskriminuje vietnamskou menšinu. Z tabulky 34. je patrné, že respondenti, kteří jsou v kontaktu s menšinou ve třídě, si v 9 případech (45%) myslí, že ano a v 6 případech (30%) myslí, že ne. Respondenti, kteří jsou v kontaktu s menšinou ve škole, v 38 (48,7%) případech sou-

hlasili a ve 26 (33,3%) případech nesouhlasili. Nevím odpovědělo 19 respondentů tj. 19,4%.

Tabulka 34. *Názor na diskriminaci vietnamské menšiny.*

odpověď	kontakt ze třídy		kontakt ze školy		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
nesouhlasím	2	10,0	7	9,0	9	9,2
spíše nesouhlasím	4	20,0	19	24,4	23	23,5
souhlasím	5	25,0	12	15,4	17	17,3
spíše souhlasím	4	20,0	26	33,3	30	30,6
nevím	5	25,0	14	17,9	19	19,4
celkem	20	100,0	78	100,0	98	

5.4 Interpretace výsledků a ověřování hypotéz

V této kapitole se zabývám ověřováním vztahů mezi odpověďmi mužů a žen, a odpověďmi respondentů z vesnice a z města. Po provedení prvního stupně třídění výsledků jsem u předem zvolených položek dotazníku pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku zjistila, zda jsou mezi odpověďmi skupin respondentů statisticky významné rozdíly. Tyto rozdíly jsem zjišťovala u otázek 2, 3, 5, 6, 7 a 8 a to u skupin respondentů ženy – muži, a respondentů z vesnice – z města. Třetí skupinu respondentů, rozdělenou podle rozsahu kontaktu respondentů jsem do výpočtů nezahrnula, jelikož není možné přesně určit, do jaké míry jsou respondenti v kontaktu s menšinou, přesto jsem ale výše ponechala srovnání postojů mezi žáky, kteří přicházejí do kontaktu s menšinou ve třídě a žáky, kteří jsou v kontaktu s menšinou pouze ve škole, a to kvůli dokreslení představy o výsledcích výzkumu.

Jako první jsem věnovala pozornost zkoumání vztahů mezi odpověďmi mužů a žen. Ověřovala jsem platnost hypotézy:

H_0 : Muži vykazují stejnou úroveň negativních postojů k Romům a Vietnamcům jako ženy.

H_A : Muži vykazují vyšší úroveň negativních postojů k Romům a Vietnamcům než ženy.

U první zkoumané položky, tj. položka v dotazníku č. 2: „*Vadilo by mi přijmout Roma ke svým osobním přátelům.*“ jsem po vypočítání testu nezávislosti chí-kvadrát zjistila, že vypočítaná hodnota $\chi^2=0,611$ je menší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$, proto jsem odmítla alternativní hypotézu a přijala hypotézu nulovou. **Ve sledované skupině tedy není roz-**

díl mezi postoji mužů a žen v ohledu přátelství s Romem. U další otázky „*Vadilo by vám přijmout Vietnamce ke svým osobním přátelům.*“ jsem zjistila, že vypočítaná hodnota $\chi^2=1,694$ je opět menší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$, a proto i u této otázky odmítám alternativní hypotézu a přijímám hypotézu nulovou. **To znamená, že i v ohledu přátelství s Vietnamcem není rozdíl mezi postoji žen a mužů.** Další položkou, u které jsem určovala statistickou významnost byla pátá položka v dotazníku: „*Vadilo by mi přijmout Roma do blízkého příbuzenstva.*“ kde vypočítaná hodnota $\chi^2=0,978$ je menší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$ a tudíž jsem odmítla alternativní hypotézu a přijala hypotézu nulovou. **V ohledu přijetí Roma do blízkého příbuzenstva tedy není mezi postoji mužů a žen statisticky významný rozdíl.** U položky šesté, která zní: „*Vadilo by mi přijmout Vietnamce do blízkého příbuzenstva.*“ jsem zjistila, že vypočítaná hodnota $\chi^2=1,164$ je menší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$ a proto i u této položky odmítám alternativní hypotézu a přijímám hypotézu nulovou. **To znamená, že i zde není rozdíl mezi postoji žen a mužů k přijetí Vietnamce do blízkého příbuzenstva.** Změna přichází u položky sedmé: „*Přijal bych romskou rodinu do svojí ulice jako souseda.*“ kde je vypočítaná hodnota $\chi^2=6,017$ větší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$ a proto zde odmítám nulovou hypotézu a přijímám hypotézu alternativní. **Ve sledované skupině tedy muži vykazují negativnější postoje k Romům než ženy, a to v ohledu přijetí Roma jako souseda.** Také u položky osmé: „*Přijal bych vietnamskou rodinu do svojí ulice jako souseda.*“ je vypočítaná hodnota $\chi^2=52,824$ větší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$ proto odmítám nulovou hypotézu a přijímám hypotézu alternativní. **Muži ve sledované skupině vykazují vyšší úroveň negativních postojů k Vietnamcům než ženy, v ohledu přijetí menšiny do svojí ulice jako souseda.**

Poté co jsem ověřila statistickou významnost u první hypotézy, zaměřila jsem se na zkoumání vztahů mezi odpověďmi respondentů bydlících na vesnici a respondentů bydlících ve městě. Zde jsem ověřovala platnost hypotézy:

H_0 : Žáci žijící na vesnici vykazují stejnou úroveň pozitivních postojů k Romům a Vietnamcům jako žáci žijící ve městě.

H_A : Žáci žijící na vesnici vykazují vyšší úroveň pozitivních postojů k Romům a Vietnamcům než žáci žijící ve městě.

U druhé dotazníkové položky, která se týká přijetí Roma jako přítele (zmněno výše) jsem zjistila, že vypočítaná hodnota $\chi^2=0,386$ je menší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$ a proto odmítám alternativní hypotézu a přijímám hypotézu nulovou. **To znamená, že v ohledu přijetí Roma jako přítele ve sledované skupině není rozdíl mezi postoji respondentů bydlících na vesnici a respondentů bydlících ve městě.** U třetí položky, přijetí Vietnamce k osobním přátelům, jsem po vypočtení čtyřpolní tabulky zjistila, že získaná hodnota $\chi^2=0,001$ je menší než hodnota kritická $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$, tudíž jsem odmítla alternativní hypotézu a přijala jsem hypotézu nulovou. **V postojích respondentů z vesnice a z města tedy není rozdíl v ohledu na přijetí Vietnamce k osobním přátelům.** U další zjišťované položky, tj. položka pátá – přijetí Roma do blízkého příbuzenstva, jsem zjistila, že vypočítaná hodnota $\chi^2=0,008$ je menší než hodnota kritická $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$, proto zde odmítám alternativní hypotézu a přijímám hypotézu nulovou. **Tedy i zde není rozdíl mezi postoji dvou srovnávaných skupin respondentů v ohledu přijetí Roma do příbuzenstva.** U položky šesté, týkající se přijetí Vietnamce do blízkého příbuzenstva, jsem zjistila, že vypočítaná hodnota $\chi^2=4,074$ je větší než hodnota kritická $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$, proto odmítám nulovou hypotézu a přijímám hypotézu alternativní. **To znamená, že ve sledované skupině žáci žijící na vesnici vykazují vyšší úroveň pozitivních postojů k Romům a Vietnamcům než žáci z měst a to v ohledu přijetí Vietnamce do blízkého příbuzenstva.** U položky sedm, přijetí Roma jako souseda, jsem po vypočtení testu nezávislosti chí-kvadrát zjistila, že získaná hodnota $\chi^2=0,0109$ je menší než hodnota kritická $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$, tudíž odmítám alternativní hypotézu a přijímám hypotézu nulovou. **Tudíž není rozdíl mezi postoji respondentů z vesnice a z města v otázce přijetí Roma jako souseda.** U poslední, osmé položky – přijetí Vietnamce jako souseda, jsem po výpočtu zjistila, že získaná hodnota $\chi^2=0,381$ je menší než hodnota kritická $\chi^2_{0,05}(1)=3,841$, proto i zde odmítám alternativní hypotézu a přijímám hypotézu nulovou, **to znamená, že v ohledu přijetí Vietnamce jako souseda není rozdíl mezi postoji respondentů bydlících na vesnici a respondentů bydlících ve městě.**

ZÁVĚR

Na závěr bych ráda shrnula své dojmy a poznatky z psaní této bakalářské práce. Tvorba takto rozsáhlé práce pro mě byla něčím novým a ne vždy jednoduchým, přesto mi přinesla mnoho užitečného. Při psaní teoretické části jsem si v mnoha ohledech rozšířila znalosti a vědomosti o dané problematice. Shánění potřebné literatury nebylo vždy lehkým úkolem, přesto se mi nakonec podařilo shromáždit téměř všechny zamýšlené publikace.

Nejzajímavější částí práce pro mě ovšem byla praktická část. Práce s respondenty byla příjemná a potěšilo mě, že většina žáků i ředitelů škol projevila zájem o zaslání výsledků mého výzkumu. Doufám tedy, že tyto výsledky pro ně budou v něčem přínosné a poskytnou vedení škol informace o vztazích jejich žáků k menšinám, které jsou na jejich školách zastoupeny, případně mohou vést k zamyšlení, zda je na těchto školách žádoucí multikulturní výchova.

Bohužel má stále značný počet mladých lidí negativní postoj k menšinám, které s námi sdílejí jeden životní prostor, a stojí za zamyšlení, zda se situacelepší pomocí multikulturní výchovy, která pomalu ale snad jistě nachází cestu do českých škol, nebo stereotypy o těchto menšinách, které jsou přenášeny z generace na generace zůstanou zachovány nadále.

Tato problematika je podle mého názoru neustále aktuální a setkáváme se s ní neustále. Ráda bych se podobným tématem hlouběji zabývala i v diplomové práci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ATKINSON, R. L. a kol., *Psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.
- [2] GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-772-8.
- [3] GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
- [4] HLADÍK, J. *Multikulturní výchova: Socializace a integrace menšin*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 80-7318-424-9.
- [5] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [6] MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-078-6.
- [7] NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0628-1.
- [8] NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.
- [9] PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: Příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-866-2.
- [10] PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-885-6.
- [11] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- [12] SEKYT, V. *Odlišnosti mentality Romů a původ těchto odlišností*. In *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 1998, s. 69-74.
- [13] ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8.
- [14] ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1524-0.
- [15] VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0841-3.

- [16] Zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin. [online]. [cit. 2009-04-07]. Dostupné na:
http://pravo.touf.cz/index.php?option=com_search&submit=Search&searchphrase=all&ordering=newest&searchword=273%202001%20sb.%20zakon%20o&rd=1
- [17] Varianty. *Etnocentrismus, xenofobie a modely soužití odlišných skupin*. [online]. [cit. 2009-04-15]. Dostupné na:
<http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/b01obecnatemata/09.pdf>
- [18] Český statistický úřad. *Sčítání lidu 2001*. [online]. [cit. 2009-04-11]. Dostupné na:
[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/\\$File/Kapitola3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/$File/Kapitola3.pdf)
- [19] BLAFKOVÁ, M. Specifika života vietnamské komunity v ČR [online]. *E-polis.cz*, 22. leden 2009. [cit. 2009-04-23]. Dostupné na: <http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/343-specifika-zivota-vietnamske-komunity-v-cr.html>. ISSN 1801-1438.

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1</i>	35
<i>Graf 2</i>	36
<i>Graf 3</i>	38
<i>Graf 4</i>	39
<i>Graf 5</i>	40
<i>Graf 6</i>	41
<i>Graf 7</i>	43
<i>Graf 8</i>	44
<i>Graf 9</i>	46
<i>Graf 10</i>	47
<i>Graf 11</i>	48
<i>Graf 12</i>	49
<i>Graf 13</i>	51
<i>Graf 14</i>	52
<i>Graf 15</i>	54
<i>Graf 16</i>	55
<i>Graf 17</i>	56
<i>Graf 18</i>	57

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1. Složení respondentů podle pohlaví.</i>	32
<i>Tabulka 2. Složení respondentů podle místa bydliště.</i>	32
<i>Tabulka 3. Kontakt s menšinou ze školy.</i>	33
<i>Tabulka 4. Kontakt s menšinou ze třídy.</i>	33
<i>Tabulka 5. Tolerance vůči menšinám.</i>	34
<i>Tabulka 6. Přijetí Roma jako přítele.</i>	35
<i>Tabulka 7. Přijetí Vietnamce jako přítele.</i>	36
<i>Tabulka 8. Přátelství s Romy a Vietnamci</i>	37
<i>Tabulka 9. Přijetí Roma do blízkého příbuzenstva.</i>	37
<i>Tabulka 10. Přijetí Vietnamce do blízkého příbuzenstva.</i>	38
<i>Tabulka 11. Přijetí romské rodiny jako souseda.</i>	39
<i>Tabulka 12. Přijetí vietnamské rodiny jako souseda.</i>	40
<i>Tabulka 13. Názor na diskriminaci romské menšiny.</i>	41
<i>Tabulka 14. Názor na diskriminaci vietnamské menšiny.</i>	42
<i>Tabulka 15. Tolerance vůči menšinám.</i>	42
<i>Tabulka 16. Přijetí Roma jako přítele.</i>	43
<i>Tabulka 17. Přijetí Vietnamce k přátelům.</i>	44
<i>Tabulka 18. Přátelství s Romy a Vietnamci</i>	45
<i>Tabulka 19. Přijetí Roma do blízkého příbuzenstva.</i>	45
<i>Tabulka 20. Přijetí Vietnamce do blízkého příbuzenstva.</i>	46
<i>Tabulka 21. Přijetí romské rodiny jako souseda.</i>	47
<i>Tabulka 22. Přijetí vietnamské rodiny jako souseda.</i>	48
<i>Tabulka 23. Názor na diskriminaci romské menšiny.</i>	49
<i>Tabulka 24. Názor na diskriminaci vietnamské menšiny.</i>	50
<i>Tabulka 25. Tolerance vůči menšinám.</i>	50
<i>Tabulka 26. Přijetí Roma jako přítele.</i>	51
<i>Tabulka 27. Přijetí Vietnamce k přátelům.</i>	52
<i>Tabulka 28. Přátelství s Romy a Vietnamci.</i>	53
<i>Tabulka 29. Přijetí Roma do blízkého příbuzenstva.</i>	53
<i>Tabulka 30. Přijetí Vietnamce do blízkého příbuzenstva.</i>	54
<i>Tabulka 31. Přijetí romské rodiny jako souseda.</i>	55

<i>Tabulka 32. Přijetí vietnamské rodiny jako souseda.</i>	<i>56</i>
<i>Tabulka 33. Názor na diskriminaci romské menšiny.</i>	<i>57</i>
<i>Tabulka 34. Názor na diskriminaci vietnamské menšiny.</i>	<i>58</i>

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Ahoj, právě se Ti dostal do rukou dotazník, který se snaží odhalit postoj české studující populace k národnostním menšinám. Tvé odpovědi zůstanou v anonymitě, žádná z nich není správná, nebo špatná. Jde jen o to, abys vyjádřil/a své názory a postoje.

Označ vždy jen jednu odpověď.

Jitka Zezulová - studentka denního studia FHS UTB Zlín

1) Myslím si, že jsem tolerantní vůči národnostním menšinám.

- a) nesouhlasím
- b) spíše nesouhlasím
- c) souhlasím
- d) spíše souhlasím
- e) nevím

2) Vadilo by mi přijmout Roma ke svým osobním přátelům.

- a) souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nesouhlasím
- d) spíše nesouhlasím
- e) nevím

3) Vadilo by mi přijmout Vietnamce ke svým osobním přátelům.

- a) nesouhlasím
- b) spíše nesouhlasím
- c) souhlasím
- d) spíše souhlasím
- e) nevím

4) Mezi Romy nebo Vietnamci mám přátele.

- a) souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nesouhlasím
- d) spíše nesouhlasím
- e) nevím

5) Vadilo by mi přijmout Roma do blízkého příbuzenstva (manželství).

- a) nesouhlasím
- b) spíše nesouhlasím
- c) souhlasím
- d) spíše souhlasím
- e) nevím

6) Vadilo by mi přijmout Vietnamce do blízkého příbuzenstva (manželství).

- a) souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nesouhlasím
- d) spíše nesouhlasím
- e) nevím

7) Přijal bych romskou rodinu do svojí ulice jako souseda.

- a) nesouhlasím
- b) spíše nesouhlasím
- c) souhlasím
- d) spíše souhlasím
- e) nevím

8) Přijal bych vietnamskou rodinu do svojí ulice jako souseda.

- a) souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nesouhlasím
- d) spíše nesouhlasím
- e) nevím

9) Většinová společnost diskriminuje romskou menšinu.

- a) nesouhlasím
- b) spíše nesouhlasím
- c) souhlasím
- d) spíše souhlasím
- e) nevím

10) Většinová společnost diskriminuje vietnamskou menšinu.

- a) souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nesouhlasím
- d) spíše nesouhlasím
- e) nevím

11) Zakroužkuj: Jsi...

- a) Muž
- b) Žena

12) Považuji se za

- a) Čecha
- b) Slováka
- c) Roma
- d) Vietnamce
- e) jiné

13) Zakroužkuj výrok, který vystihuje Tvou situaci:

- a) bydlím na vesnici (do 3000 obyvatel)
- b) bydlím ve městě (nad 3000 obyvatel)

14) **Školu**, do které chodím, navštěvují i Romové a Vietnamci.

- a) ano, Romové i Vietnamci
- b) jen Romové
- c) jen Vietnamci
- b) ne

15) **Třídu**, do které chodím, navštěvují i Romové a Vietnamci. .

- a) ano, Romové i Vietnamci
- b) jen Romové
- c) jen Vietnamci
- d) ne

Děkuji za Tvůj čas věnovaný vyplnění tohoto dotazníku. Hezký den!